

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1135

17. SIJEČNJA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Hommage velikanima i događajima

GODINE
NOVOG
PREPORODA

SADRŽAJ

6

Zoran Milanović drugi put
predsjednik Hrvatske
**Nadmoćna pobjeda
u drugom krugu**

10

Popis stanovništva u Crnoj Gori
Hrvata sve manje

12

Srećko Mihailović, sociolog,
glavni istraživač Demostata
**Vlast se može promije-
niti preko noći, ali treba
mnogo desetljeća
za promjenu
političkog sustava**

20

Sajam mogućnosti u Osijeku
Mostovi u obrazovanju

34

Dani biskupa Ivana Antunovića
**Položeni vijenci
na spomenik biskupa**

36

Baština šokačkih crkava
u Bačkoj (I.)
**Skriveni dragulji
Podunavlja**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Dnevnik jednog tjedna

Oštricu prosvjeda u Srbiji nisu otupjeli ni praznici, ni zima, ni nenadani raspust u školama, ni propušteni ispitni rokovi. I tko zna, možda bi se priča malo i razvodnila da nije onih koji se potrudu da svojim izjavama, postupcima, pritiscima, prijetnjama pa i grubim napadima iziritiraju novi revolt i bunt i na ulice izvedu i nove prosvjednike. Odoljeli su prosvjednici prerušeni u studente, profesore, poljoprivrednike, građane i vjerojatnim pritiscima oporbe koja bi rado uskočila u taj vlak i malo se i ona (politički) okoristila.

Ako tko još vjeruje da se i dalje (nekažnjeno) može sjediti na dva stolca, računicu mu je pomutila odlazeća američka administracija koja je Srbiji ostavila rok od 45 dana, koji već teče, da se riješi ruskog udjela u Naftnoj industriji Srbije i tako izbjegne sankcije na rusku naftu kompaniju. Jeste, službeno sankcije su usmjerene ka Rusiji, ali neki analitičari skloni su taj potez Amerike tumačiti i kao upozorenje Srbiji da se (konačno) mora odlučiti za jedan od dva stolca.

Govoreći o usklađivanju država kandidata s politikom sankcija Europske unije, europska komesarka za proširenje **Marta Kos** poručila je da se nijedna zemlja koja nije sto posto usklađena s europskom zajedničkom i sigurnosnom politikom neće moći pridružiti Europskoj uniji. Dok izjavitelj Europske unije za Srbiju **Tonino Picula** izgleda već oštri pero, jer je svoje prvo izvješće o Srbiji najavio za idući mjesec.

Hrvatska je dobila predsjednika za predsjednika. **Zoran Milanović** nadmoćno je pobijedio protukandidata (HDZ-ovog) **Zorana Primorca** i tako će i narednih pet godina ostati na Pantovčaku, i to s kapitalom od preko milijun i lijevih i desnih i HDZ-ovih glasova. Milanovićeva pružena ruka ostala je u zraku, pa će na relaciji premijer-predsjednik sve izgleda ostati isto.

Nešto malo drugačiji tonovi čuli su se na relaciji Zagreb – Beograd. Prvo je hrvatski premijer **Andrej Plenković**, a u kontekstu sankcija NIS-a koje će osjetiti i *Janaf*, rekao da je Hrvatskoj važan »ekonomski i energetska stabilan susjed«. Otpozdravio je ministar vanjskih poslova Srbije **Marko Đurić** koji je kazao da Srbija i Hrvatska »imaju vitalne ekonomske, sigurnosne i druge interese koji zahtijevaju bolje odnose«, a »kvalitetna komunikacija« već postoji.

Z. V.

Obljetnica međunarodnog priznanja RH i mirne reintegracije

Ključni trenutak u povijesti

U Hrvatskoj je 15. siječnja obilježen Dan međunarodnog priznanja Republike Hrvatske i Dan mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, dan kojim se ukazuje na dva važna datuma iz povijesti suvremene hrvatske državnosti.

Dana 15. siječnja 1992. godine sve zemlje članice tadašnje Europske zajednice (EZ) priznale su Republiku Hrvatsku kao suverenu i samostalnu državu: Irska, Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Ujedinjena Kraljevina. Ovim državama, istoga dana istom odlukom,

pridružile su se Austrija, Bugarska, Kanada, Mađarska, Malta, Poljska i Švicarska.

Prve zemlje koje su od 26. lipnja do 14. prosinca 1991. priznale Republiku Hrvatsku kao samostalnu i suverenu državu bile su zemlje koje i same tada nisu bile međunarodno priznate – Slovenija, Litva, Ukrajina i Letonija.

Prva međunarodno priznata država koja je priznala Hrvatsku bio je Island koji je ovu odluku donio 19. prosinca 1991., kada i Njemačka, ali je odluka Njemačke stupila na snagu 15. siječnja – danom priznanja i ostalih članica EZ-a.

Međunarodno priznanje Hrvatske i prije Europske zajednice objavila je Estonija 31. prosinca 1991., Sveta Stolica 13. siječnja 1992., a San Marino 14. siječnja 1992. Nakon zemalja Europske zajednice priznanje Hrvatske objavile su, među ostalima i sljedeće države: Argentina 16. siječnja, Turska 6. veljače, Ruska Federacija 17. veljače, Iran 15. ožujka, Japan 17. ožujka, SAD 7. travnja, Kina 27. travnja, Indija 11. svibnja, Indonezija 16. svibnja 1992.

Predsjednik Republike Hrvatske 21. svibnja 1992. donio je odluke o osnivanju hrvatskih veleposlanstava u inozemstvu i to u Beču, Bonnu i Rimu. No, i prije međunarodnoga priznanja Hrvatska je i prije donošenja Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti od 25. lipnja 1991. godine počela otvarati svoja predstavništva na temelju odluke predsjednika RH u kojoj je istaknuto da se predstavništva osnivaju »radi promicanja interesa Republike Hrvatske, uspostavljanja i učvršćivanja njezinog državnog suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta« (NN br. 21/1991). Ta su predstavništva osnivana 1991. u Stuttgartu, Münchenu, Bruxellesu, Parizu, Tokiju, Washingtonu, Rimu i Londonu.

Kruna međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske bio je njezin primitak u Ujedinjene narode 22. svibnja 1992.

Međunarodno priznanje Republike Hrvatske uslijedilo je nakon ključnih događaja i odluka: donošenja Ustava Republike Hrvatske 22. prosinca 1990., referendumske odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske od 19. svibnja 1991. koja je u Saboru Republike Hrvatske pretočena u Ustavnu odluku o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske te u Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske od 25. lipnja 1991., Sporazuma saborskih stranaka o Vladi demokratskog jedinstva od 2. kolovoza 1991., Odluke o raskidanju državnopravnih veza Republike Hrvatske sa

SFRJ, Zaključaka o agresiji na Republiku Hrvatsku od 8. listopada 1991. te drugih.

Od međunarodnoga priznanja do danas Republika Hrvatska održava diplomatske odnose s većinom međunarodno priznatih zemalja svijeta. Od tada je Hrvatska postala aktivnom članicom mnogih europskih i svjetskih tijela, međunarodnih procesa i inicijativa. U članstvo Vijeća Europe primljena je 6. studenoga 1996., članicom NATO saveza postala je 1. travnja 2009., a 28. članicom Europske unije postala je 1. srpnja 2013. godine.

Danom mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja Hrvatska se prisjeća 15. siječnja 1998. godine kada je dovršen proces povratka okupiranih područja istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u ustavno-pravni poređak Republike Hrvatske. Razdoblje mirne reintegracije, za čije je provođenje Vijeće sigurnosti UN-a uspostavilo posebnu Prijelaznu upravu UN-a u istočnoj Slavoniji (*UN Transitional Authority in Eastern Slavonia, UNTAES*), započelo je 15. siječnja 1996., a završilo 15. siječnja 1998.

H. R.

Plenković: Želimo ekonomskog i energetske stabilnog susjeda

Američke sankcije Rusiji, koje su zahvatile i Naftnu industriju Srbije, zaprijetile su poslovanju hrvatskog Jadranskog naftovoda (Janaf), jer 95 posto transporta nafte prema Srbiji ide preko *Janafa*.

Amerikanci traže da se Rusi potpuno povuku iz vlasništva NIS-a, za što Srbija ima rok od 45 dana.

»Interes Hrvatske je da se ovih 45 dana iskoristi kako bi se riješilo pitanje vlasništva. Mi želimo da *Janaf* i dalje opskrbljuje Srbiju naftom putem Omišlja, našim cijevima, jer želimo i ekonomsku i energetske stabilnost hrvatskog susjeda, i to srpske vlasti znaju«, kazao je predsjednik Vlade Hrvatske **Andrej Plenković** nakon sjednice Predsjedništva HDZ-a, izazivši uvjerenje da Vlada Srbije ima dovoljno vremena da riješi to pitanje.

Vlada Srbije prodala je 2008. godine NIS ruskom *Gazprom Neftu*. *Gazprom Neft* i *Gazprom* imaju 56,15 posto vlasništva, 29,87 posto je u vlasništvu države Srbije, a ostatak je u rukama građana, malih dioničara. Ministarstvo financija SAD-a uvrstilo je u petak NIS na popis

sankcioniranih, a rok za promjenu vlasničke strukture je 45 dana.

Američka vlada stavila je pod sankcije više od 200 pojedinaca i subjekata koji djeluju u ruskom energetske sektoru, uključujući *Gazprom Neft* i mnoge njegove podružnice, među kojima je i NIS Srbija, u kojoj *Gazprom Neft* ima 50 posto vlasništva.

FOTO: HINA/ Lana SLIVAR DOMINIĆ/ Isd

Đurić: Suradnja s Hrvatskom važna

Šef diplomacije Srbije **Marko Đurić** rekao je za RTS kako je »kada pogledate mapu, suradnja s Hrvatskom važna«. Ocijenio je da je unaprjeđenje odnosa s Hrvatskom u interesu Srbije, bez obzira na političke izazove.

»Kada pogledate mapu regije, vidjet ćete da imamo vitalne ekonomske, sigurnosne i druge interese koji zahtijevaju bolje odnose. U tom smislu, važno je surađivati, posebno u ekonomskim i sigurnosnim pitanjima«, istakao je Đurić.

Također je istaknuo dobru suradnju s hrvatskom Vladom:

»S gospodinom **Plenkovićem** i ministrom vanjskih poslova **Radmanom** uspostavili smo kvalitetnu komunikaciju. Već smo prošli kroz niz izazova i vjerujem da će u budućnosti naši odnosi donijeti bolju ekonomsku i političku suradnju«.

Zaključio je kako, usprkos razlikama iz nedavne povijesti, »kada govorimo o budućnosti, imamo mnogo više razloga surađivati nego se dijeliti«.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ocijenio je ohrabrujućom ministrovu izjavu te poručio da ukoliko se krene od onoga u čemu, kada su u pitanju odnosi dvije susjedne zemlje, Hrvatske i Srbije, obje prepoznaju zajednički interes i odsustvo ozbiljnih zaprijetaka »otvaraju se putovi koji mogu voditi dalje i vidi se bistrije«.

»Ministar vanjskih poslova Srbije Marko Đurić je to dobro i plastično pokazao, i to na način koji nama u DSHV-u također, kao dioniku hrvatsko-srpskih odnosa, donosi ohrabrenje. Tako, naime, perspektive zajedničkog djelovanja predstavnika Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Hrvatske na rješavanju pitanja koje su i za nas od neposrednog interesa, jačaju. Treba biti potpuno odvojen od realnosti ako se misli da politika 'malih koraka' ne donosi djelotvorna rješenja – ona je u kriznom okruženju često primjenjivana i pokazala se uspješnom«, navodi DSHV.

Zoran Milanović drugi put predsjednik Hrvatske

Nadmoćna pobjeda u drugom krugu

Milanović pozvao na suradnju, naglasio važnost poštivanja Ustava te pravedne raspodjele sredstava. Plenković poručio »primili smo na znanje rezultat izbora«, ali nije čestitao novoizabranom predsjedniku. Nakon sjednice stranačkog Predsjedništva i Nacionalnog odbora Plenković je rekao kako on, kao ni predsjednik Sabora Gordan Jandroković, neće ići na inauguraciju predsjednika Republike Zorana Milanovića

Zoran Milanović i u idućih pet godina bit će predsjednik Hrvatske. Novi je petogodišnji mandat osvojio u drugom krugu predsjedničkih izbora, održanih 12. siječnja, u kojem je nadmoćno pobijedio protukandidata **Dragana Primorca**, osvojivši 74,68 % glasova.

Predsjednički izbori ujedno su bili završetak »superizborne godine« u Hrvatskoj u kojoj su održani i parlamentarni i europski izbori. Druga osvojena pobjeda na predsjedničkim izborima, velikom većinom glasova, Zorana Milanovića i prethodna pobjeda političkih takmaca Hrvatske demokratske zajednice na parlamentarnim i europskim izborima, stvorili su tako okvir u kojem će se ove godine održati lokalni izbori 18. svibnja.

Milanović: Pružam ruku

U pobjedničkom govoru stari-novi predsjednik Hrvatske rekao je kako pobjedu vidi kao priznanje svom dosadašnjem radu i snažnu poruku Vladi o potrebi odgovornog vođenja države. Pozvao je na suradnju i naglasio važnost poštivanja Ustava te pravedne raspodjele sredstava.

Vojnić: Moramo registrirati i najmanje pomake

»**P**rotekli izbori za predsjednika Hrvatske u Srbiji protekli su očekivano sukladno trendu rasta na ljestvici političke relevantnosti Hrvata u Srbiji. Proces političke zrelosti i odgovornosti birača je nešto što se godinama pa i desetljećima gradi. Stoga moramo registrirati i najmanje pomake i svi skupa raditi na tome da, kako sam već ranije naglasila, dođe do pomaka u sve 'tri kolone' – broju Hrvata, broju glasačkih mjesta i broju glasača«, poručila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, komentirajući protekle izbore za predsjednika Hrvatske.

»Dijeliti je vještina i vrlina, a građani su danas jasno rekli što misle«, istaknuo je.

Milanović se zahvalio svim glasačima riječima:

»Hrvatska, hvala ti. Hvala ti Bosno i Hercegovino. Hvala svim Hrvatima i hrvatskim građanima u Hrvatskoj i svijetu«.

Vladu premijera **Andreja Plenkovića** i HDZ-a, s kojom u prethodnom mandatu nije imao dobre odnose, pozvao je na suradnju.

»Moja ruka je ispružena, to je moja dužnost prema onima koji obnašaju izvršnu vlast u ovoj zemlji i koji tvrde da su odgovorni za 99 % stvari, dok smo mi ostali odgovorni za preostalih 1 %. To su riječi koje sam izrekao još 2015. godine. Tada su bile izrečene s dozom ogorčenosti, ali one su istinite. Vlada je najodgovornija za stanje u zemlji

DSHV čestitao Milanoviću

»**D**emokratski savez Hrvata u Vojvodini zahvalan je svojim članovima i simpatizerima, državljanima Hrvatske s prebivalištem u Srbiji, te svima ostalima koji su, bez obzira na znana i ne mala ograničenja, glasovali i u drugom krugu izbora za predsjednika Hrvatske«, objavila je ova stranka na Facebook stranici.

»Kandidat kojega smo, temeljem suradnje s Hrvatskom demokratskom zajednicom, podržavali osvojio je na biralištima u Srbiji veći broj glasova u usporedbi s brojem u prvom krugu, a na biračkim mjestima u Subotici taj je odnos posebno izražen u korist **Dragana Primorca**. Držimo to znakom pozitivnog uvažavanja u puku odnosa vlasti u Hrvatskoj spram potreba i izazova naše zajednice. Čestitamo tijelima izborne administracije u Hrvatskoj na demokratski gotovo besprijekorno provedenom postupku za izbor predsjednika, koji je i u Srbiji vrlo zainteresirano praćen. Cijenimo i uvažavamo iskazanu izbornu volju građana Hrvatske i čestitamo pobjedniku **Zoranu Milanoviću** na novom mandatu predsjednika Hrvatske«, poručio je DSHV.

i molim je da to shvati jer su joj građani večeras to poručili«, poručio je Milanović.

Milanović se pozvao na Ustav rekavši kako je njegova dužnost »biti ravnopravan« u vođenju vanjske politike, a u pitanjima obrane biti najodgovorniji jer je po Ustavu »vrhovni zapovjednik – najodgovorniji i najviši po rangu«. Dodao je kako moraju postati svjesni da europski fondovi neće pristizati vječno te kako je »vrijeme da se probudimo i iskoristimo ovu šansu« i naglasio »kako njihova raspodjela mora biti pravedna«.

FOTO: HINA Damir Senčar

Plenković: Primili smo na znanje

Nakon objavljivanja rezultata premijer i predsjednik Hrvatske demokratske zajednice Andrej Plenković čestitao je Primorcu na angažmanu i svemu što je učinio u kampanji, »unatoč zahtjevnim okolnostima«. Ponovio je kako je Primorac bio sjajan kandidat te da je tijekom kampanje primao udarce s lijeva i s desna.

»Primili smo na znanje rezultat izbora«, poručio je.

Poručio je da nastavljaju raditi za Hrvatsku jer su pred Vladom tri i pol godine mandata i brojni izazovi. Istaknuo je da je 99 % ovlasti u Hrvatskoj u domeni Vlade, a 1 % u domeni predsjednika Republike. Plenković u izjavi novinarima nije čestitao novoizabranom predsjedniku Republike.

Dragan Primorac se zahvalio građanima što su izašli na izbore, obitelji, HDZ-u i Plenkoviću na potpori koju su mu dali.

»Zorana Milanovića i mene dijele različite duhovne i moralne vrijednosti, kao i promišljanja o budućnosti naše domovine. Odluku su građani donijeli demokratskim putem i valja je poštovati. Duboko vjerujem da smo najjači kad smo zajedno, Hrvatska treba ljevicu i desnicu i jedino

tako možemo ići naprijed«, poručio je i rekao kako će nastaviti djelovati u području znanosti, zdravstva i međunarodne suradnje kako bi što snažnije pozicionirao domovinu u svijetu.

Komentari: hoće li biti suradnje?

Politički komentatori i analitičari u prvim su se postizbornim analizama fokusirali na uzroke »najveće postotne razlike ikad ostvarene« na predsjedničkim izborima, efekte koje može imati na lokalne izbore a zatim i na šanse za bolju suradnju predsjednika u novom mandatu i Vlade.

»Mi znamo da je HDZ moćna stranka, ali očito ništa nije moglo pomoći kad imate ovako slabog kandidata«, ocijenio je politolog **Berto Šalaj**, dodavši kako će se tek vidjeti hoće li ovo imati ikakve posljedice na lokalne izbore koji slijede u Hrvatskoj.

»Ako imate situaciju da je HDZ na najvažnijim izborima u Hrvatskoj, parlamentarnim izborima u travnju 2024. godine uspio dobiti 700.000 glasova, što je 100.000 glasova više nego na izborima 2020. godine, znači nakon osam godina vlasti dobijete 700.000, onda to pokazuje da je vaša stranka moćna, da je vaša stranka

snažna, da je možete mobilizirati. Ne čini mi se realnim da se taj HDZ u osam mjeseci jednostavno raspao i da više ne može mobilizirati svoje članstvo. Mislim da Dragan Primorac nije bio dobro izabran kandidat. Moja je teza da bi bilo tko drugi teško pobijedio Zorana Milanovića, koji je tu bio predstavljen kao branitelj od svemoći Andreja Plenkovića, ali bi rezultat mogao biti drugačiji. Čini mi se da HDZ-ov teren nije bio uvjeren da je to kandidat za kojeg treba na terenu poginuti«, rekao je Šalaj.

Profesor **Branko Caratan** ocijenio je kako i na lokalnim izborima djeluje stranačko izjašnjavanje te će ono utjecati na rezultat, iako ne može biti presudno. Istaknuo je kako su socijaldemokrati i oporba sada dobili zamah, no o njima ovisi hoće li to iskoristiti, kao i o ponašanju vladajuće stranke.

Politolog **Jakov Žižić** istaknuo je kako se ovakav uvjerljiv HDZ-ov poraz mogao izbjeći nekim drugim kandidatom.

»Moć je koncentrirana u rukama Andreja Plenkovića, kao onog koji odlučuje i on ima apsolutnu kontrolu nad izborom svih kandidata, pa i ovoga, i to je jedna velika odgovornost Plenkovića, prvenstveno njega. Naravno da nitko, pa ni on, neće reći da je to njegova osobna odgo-

vornost, da je to njegov osobni poraz, ali činjenica je da su s ovakvim kandidatom doživjeli ovako bolan i uvjerljiv poraz», rekao je Žižić.

Što se tiče buduće suradnje predsjednika i Vlade sljedećih pet godina politički analitičari su skeptični.

»Lakmus te suradnje bit će prijedlozi promjena po pitanju obrambene politike u Hrvatskoj i hoće li HDZ i ministar **Anušić**, a prvenstveno premijer koji odlučuje o tome, inzistirati na promjenama gdje bi se predsjedniku države, odnosno gospodinu Milanoviću, oduzela ta ovlast zapovijedanja i u mirnodopskim uvjetima. Ako HDZ bude inzistirao na tim zakonskim promjenama, to će vrlo vjerojatno izazvati novu rundu njihovih sporenja i sukoba», smatra Žižić, te ističe kako možemo imati nadu da će se nešto promijeniti.

Šalaj »ne vidi nekog prostora za napredak« imajući u vidu, kako je rekao, dosadašnju političku karijeru Milanovića ali i poruke koje je premijer uputio nakon pobjede Milanovića i »koji se stalno vraća unazad«.

»Mi sinoć nismo čuli čestitku nego se vraćao unazad: nije ni Zoran Milanović čestitao nama«, rekao je.

Profesor Caratan ističe kako u razvijenim demokracijama politički konkurenti nisu neprijatelji, nego suparnici. Smatra kako je krajnje vrijeme da se premijer i predsjednik dogovore vezano za neka otvorena pitanja te da se rat ne nastavlja.

»Političar koji drži do toga je li ga netko povrijedio ima ozbiljan problem. Onaj tko uđe u politiku mora biti svjestan činjenica da će primati i zadavati niske udarce. Kada su vitalni državni interesi u pitanju, treba prijeći preko toga«, ocijenio je Caratan.

Plenković: Ne dolazimo na inauguraciju predsjednika

Predsjednik Vlade Hrvatske i HDZ-a Andrej Plenković dao je izjavu nakon sjednice Predsjedništva i Nacionalnog odbora HDZ-a, održane dan nakon izbora, na kojoj je glavna tema bila analiza rezultata nedavno održanih predsjedničkih izbora. Rekao je kako HDZ nije zadovoljan ostvarenim izbornim rezultatima, ali je istaknuo da je stranka prihvatila volju birača te se sada okreće pripremanju za lokalne izbore.

Na pitanje novinara o Milanovićevu govoru koji je nakon proglašenja njegove izborne pobjede rekao da pruža ruku suradnje Vladi, Plenković je odgovorio:

Ukupni rezultati		
Broj birača	3.533.441	
Glasalo birača	1.561.223	44,18 %
Osvojeni glasovi kandidata		
Zoran Milanović	1.122.859	74,68 %
Dragan Primorac	380.752	25,32 %

Ukupni rezultati

U dijaspori Primorac dobio više glasova

U svim županijama u Hrvatskoj Zoran Milanović je dobio više glasova od svog protukandidata. Jedino je na glasačkim mjestima u inozemstvu Dragan Primorac osvojio više glasova. U inozemstvu je Primorac osvojio 13.892 glasova, a Milanović 6.985. Najviše glasova Primorac je osvojio u BiH 10.277 dok je Milanović osvojio 3.671, a u Srbiji su se glasovi prepolovili s blagom prednošću za Milanovića koji je osvojio 396 u odnosu na Primorca koji je osvojio 365 glasova.

»Što se tiče tih PR gesta, to su PR geste, nikakve poruke suradnje«.

Plenković je dodao da je on Milanovića pozvao kada je prvi put izabran za predsjednika.

»On nama nije čestitao kada je HDZ osvojio izbore. Takve poruke od čovjeka koji ima ovakav obrazac ponašanja ne možemo doživjeti kao iskrene. Mislimo da čestitka nema smisla. Ne idemo na inauguraciju ni ja, ni predsjednik Sabora. Ako netko krši Ustav mjesecima, napadne parlamentarnu demokraciju, mi ne pristajemo na to. Primamo na znanje rezultate izbora, surađujemo u okviru Ustava, ali da mi slušamo kako on daje prisegu, to ne dolazi u obzir«.

Podsjetio je da Milanović nije čestitao ni 2016. ni 2020. niti 2024.

»Nismo odlučili čestitati zbog flagrantnog kršenja Ustava od strane Milanovića. Nećemo se izlagati apsurdnoj situaciji da slušamo prisegu na Ustav koji je više puta prekršen«, istaknuo je Plenković.

Dragan Primorac je pak novinarima rekao kako je u nedjelju nakon poraza na izborima čestitao svim građanima Hrvatske i da je među njima predsjednik Zoran Milanović, a predsjednik zagrebačkog HDZ-a **Mislav Herman** rekao je da je izostanak čestitke opravdan.

J. D.

	Zoran Milanović	Dragan Primorac
Ukupno inozemstvo	6.985	13.892
Austrija	246	205
Bosna i Hercegovina	3.671	10.277
Njemačka	984	1.943
Srbija	396	365
Švicarska	186	225
Ostale države	1.052	877

Rezultati u inozemstvu

NIU Hrvatska riječ
Preradovićeve 11
24 000 Subotica
Tel. +381(024) 553-355;
551-578; 535-155
e-mail: ured@hrvatskarijec.rs
www.hrvatskarijec.rs

Broj: 2-12/1

Dana: 8. 1. 2024.

Temeljem članaka 32. i 33. Statuta Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, br. 1-12 od 13. 12. 2024. godine Upravni odbor raspisuje

JAVNI OGLAS

za izbor ravnatelja Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« na mandatni period u trajanju od 4 (četiri) godine.

Osim općih uvjeta utvrđenih pozitivnim zakonskim propisima, kandidati moraju ispunjavati i posebne uvjete:

1. visoko obrazovanje na polju društveno-humanističkih znanosti na studijama drugog stupnja (master akademske studije, master strukovne studije, specijalističke akademske studije) po propisu koji uređuje visoko obrazovanje počevši od 10. rujna 2005. godine ili na osnovnim studijama u trajanju od najmanje četiri godine, po propisima koji su uređivali visoko obrazovanje do 10. rujna 2005. godine,
2. najmanje 5 (pet) godina radnog iskustva i da ima iskustva u upravljanju medijima.

Kandidati su uz prijavu obvezni priložiti dokaze o ispunjavanju traženih posebnih uvjeta, kao i prijedlog programa rada Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« za mandatni period.

Prijave, s kraćim životopisom na ovaj Javni oglas podnose se Upravnom odboru Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«. Javni oglas će biti objavljen u tjedniku »Hrvatska riječ« i u listu »Poslovi«. Prijave se podnose osobno tijekom radnog vremena Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« ili poštom na adresu sjedišta ustanove, 24000 Subotica, Preradovićeve broj 11, obvezno s naznakom »Javni oglas za ravnatelja«. U postupku izbora ravnatelja sudjelovat će sve prijave pristigle u sjedište Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ« najkasnije do dana 27. 1. 2025. godine do konca radnog vremena.

Neblagovremene, neuredne i nepotpune prijave neće se razmatrati.

Predsjednik Upravnog odbora
Novinsko-izdavačke ustanove
»Hrvatska riječ«
preč. Vinko Cvijin

In memoriam: Sonja Badel

Dugogodišnja radijska i agencijska novinarka i urednica te suradnica *Hrvatske riječi* Sonja Badel umrla je u ponedjeljak u 83. godini života. Sonja Badel rođena je 1942. godine. Diplomirala je na zagrebačkom Filozofskom fakultetu i Fakultetu političkih znanosti, a od 1967. radila je kao dopisnica Radio Zagreba iz Beograda, gdje je pratila rad federalnih institucija i komentirala političke prilike u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Od 1980. dopisnica je agencije *Tanjug* iz Kine, potom se vratila u dopisništvo Radio Zagreba u Beogradu. Posebno je pridonijela informiranju javnosti 1980-ih priložima o krizi i raspadu Jugoslavije te 1990-ih svakidašnjim javljanjem o srpskoj agresiji na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Od 1994. dopisnica je *Hine* iz Beograda, a od 2000. do umirovljenja 2009. radila je kao urednica *Hininog* Engleskog servisa te urednica dopisništava iz svijeta. Dobitnica je godišnje nagrade Radio Zagreba 1980. godine.

Bila je suradnica tjednika *Hrvatska riječ* iz Subotice.

Popis stanovništva u Crnoj Gori

Hrvata sve manje

U Crnoj Gori je prema popisu iz 1961. godine živjelo 10.664 Hrvata dok ih je po popisu iz 2023. godine, čiji su rezultati objavljeni krajem prošle godine, tek nešto iznad 5.000. Bokeljima se izjasnilo 640 građana Crne Gore, najviše u Herceg Novom i Kotoru

Popis stanovništva u Crnoj Gori urađen je 2023. godine, ali su rezultati objavljeni tek krajem 2024. godine. Uprava za statistiku Crne Gore (Monstat) saopćila je u utorak dio rezultata Popisa stanovništva u Crnoj Gori provedenog krajem prošle godine, prema kojem Crna Gora ima 623.633 stanovnika, što je za 0,6 posto više nego na posljednjem popisu 2011. godine. Prema podacima Uprave za statistiku Crne Gore nijedna nacija nema natpolovičnu većinu. Najviše je Crnogoraca, kojih ima 41,1 posto, dok se 32,9 posto popisanog stanovništva izjasnilo kao Srbi. Prema popisu iz 2011. u Crnoj Gori je bilo 45 posto Crnogoraca, a 29 posto Srba. U Crnoj Gori živi 9,45 posto Bošnjaka, Albanaca 4,97 po-

sto, 1,63 posto Muslimana, 1 posto Roma, 0,97 posto Hrvata. Rusi u Crnoj Gori, prema posljednjem popisu, čine 2,6 posto stanovništva. Na pitanje koji im je materinski jezik, 36,2 posto stanovnika Crne Gore odgovorilo je da je to crnogorski, dok je 43,5 posto popisanih reklo da im je materinski jezik srpski. Prema popisu 2011., srpskim jezikom govorilo je 42,88, a crnogorskim 36,97 posto stanovništva u Crnoj Gori. Najviše građana u Crnoj Gori izjasnili su da su pravoslavci – 71,1 posto, islamske vjeroispovijesti je 19,9 posto, katolika 3,2 posto. To su skoro identični podaci kao na popisu 2011. godine.

Skrivanje iza Bokelja

Prema popisu stanovništva u Crnoj Gori živi 5.150 Hrvata, što je za gotovo tisuću ljudi manje u odnosu na popis iz 2011. godine. Najveći pad zabilježen je između popisa 1971. i 1981. godine. Hrvata je manje u svim za ovu nacionalnu manjinu povijesno značajnim gradovima kao što su Kotor, Tivat i Herceg Novi. Neznatno veći broj Hrvata zabilježen je samo u Baru. Najviše Hrvata živi u Općini Tivat, gdje ih prema rezultatima popisa ima 1.963, zatim Kotoru 1.304, Podgorici 622, Herceg Novom 511, Baru 266. Na Popisu stanovništva 2023. godine posebna kategorija bili su Bokelji. Bokeljima se u Crnoj Gori izjasnilo 640 stanovnika. U Herceg Novom je Bokelja 295, Kotoru 211, Tivtu 95. U općinama gdje živi značajan postotak hrvatskog stanovništva najviše je i neizjašnjenih. Ukupno ih je 3.906, a od tog broja u Herceg Novom je 1.996, Kotoru 1.204, Tivtu 706. U analizi popisa stanovništva koju je objavio *Hrvatski glasnik*, glasilo Hrvata u Crnoj Gori predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore **Zvonimir Deković** naglašava da ni politička ni društvena klima danas nisu povoljne za Hrvate u Crnoj Gori. »Osjetno je javno poticanje da Hrvati bježe u subetnonim (Bokelji), a prisutno je da se političkim rezolucijama i javnim demonstriranjem uspoređuje hrvatsku zajednicu s fašističkim režimom iz prve polovice prošlog stoljeća. Ovo je

samo dio objektivnih razloga zašto ima manje Hrvata, katolika i govornika hrvatskog jezika», smatra Deković. Prema njegovom mišljenju na (ne)izjašnjavanje Hrvata utječe mimikrija i autocenzura.

»U jednom potpunom građanskom društvu, za koje se zalaže hrvatska zajednica u Crnoj Gori, pitanje nacionalne pripadnosti i vjerske opredijeljenosti apsolutno pripada privatnoj sferi, dok je u nas uzdignuto na višu instancu važnosti, uz prizvuke građanskog rata. U takvoj situaciji i ozračju Hrvati katolici, koji su stoljećima odgajani u duhu zajedništva, pomirenja i tolerancije teško se snalaze u ambijentu u kojem reprezentativne ankete pokazuju da 36 do 50 posto ne želi Hrvata za učitelja, radnog kolegu ili bračnog druga«, navodi Deković.

On smatra da su se Bokeljima izjašnjavali samo Hrvati i da nije bilo toga broj Hrvata na popisu bio bi isti kao i 2011. godine.

Loša demografska struktura i iseljavanje

Analizirajući rezultate popisa stanovništva za *Hrvatski glasnik* dr. sc. **Domagoj Vidović** kaže da pad udjela hrvatskog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Crne Gore nije neočekivan s obzirom na lošu demografsku strukturu i iseljavanje u Hrvatsku. Brojčani pad bio bi i veći da nije bilo kampanje hrvatskih institucija u Crnoj Gori, diplomatskih predstavništava Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

»Iako se vjersko i narodnosno ne mora nužno poklapati, po mojoj se slobodnoj procjeni približno 25 posto tivatskih, 40 posto kotorskih, 50 posto hercegnovskih i 60 posto budvanskih Hrvata ne izjašnjava Hrvatima iz raznoraznih razloga. U Baru je taj postotak još nepovoljniji, ali je zbog buđenja hrvatske zajednice stanje čak i nešto bolje nego prije 12 godina«, navodi Vidović. Hrvati su najmalobrojnija nacionalna zajednica u Crnoj Gori, podložni su različitim vrstama asimilacija, od prirodne do ciljane, pa je trend opadanja broja stanovnika teško zaustaviti. Ipak, kako smatra Deković, postoje načini da se tome donekle odupre.

»Jedan od načina je javno ohrabivanje pripadnika hrvatskog naroda da izraze svoj nacionalni identitet, a iznimno je i proaktivno djelovanje u institucijama hrvatske zajednice u Crnoj Gori, od političkog do nevladinog sektora, Naravno, važna je i podrška matične države našim institucijama. Buduća situacija u najvećoj mjeri ovisi o volji većine, odnosno države u kojoj živimo, a koja bi trebala imati poseban senzibilitet u očuvanju malobrojnih nacionalnih zajednica«, smatra Deković.

OPĆINA	BROJ HRVATA
Tivat	1963
Kotor	1304
Podgorica	622
Herceg Novi	511
Bar	266
Budva	144
Nikšić	110
Ulcinj	39
Cetinje	38
Danilovgrad	38
Bijelo Polje	29
Berane	27
Zeta	20
Pljevlja	11

Izvor: Monstat

Hrvati su najstarija etnička skupina u Boki, s negativnim fertilitetom, te su uz nepovoljnu društvenu i političku klimu to dodatni razlozi za trend pada broja Hrvata u Crnoj Gori.

»Da bi se kultura jednog naroda održala više od 25 godina, mora postojati stopa fertiliteta od najmanje 2,11 djece po obitelji. Sve ispod toga vodi ka nestajanju naroda. To bi bili prirodni razlozi za ovakav trend od koga boluje cijela Europa«, navodi Deković.

Z. V.

Srećko Mihailović, sociolog, glavni istraživač Demostata

Vlast se može promijeniti preko noći, ali treba mnogo desetljeća za promjenu političkog sustava

FOTO: Demostat

Prosvjedi su doveli u pitanje prije svega legitimitet vlasti i svih vlastodržaca na lokalnim razinama, svih osim glavnog čovjeka, nositelja te vlasti. I prosvjedi će uzdrmati autoritet i povjerenje u Vučića ali iz toga ne slijedi da će doći do promjene vlasti

Intervju vodio: Zoran Panović (Demostat)

Na kraju 2024. godine još jednom se pokazalo da, nažalost, nesreće daju političku dinamiku u Srbiji. Poslije tragedije u Novom Sadu, kada je urušavanje nadstrešnice izazvalo pogibiju 15 ljudi i teško ranjavanje još dvoje, Srbija se promijenila. Masovne demonstracije, prosvjedi studenata, reagiranje vlasti... Kamo to vodi, gdje su korijeni nezadovoljstva i što nas očekuje – o tome je programski direktor Demostata **Zoran Panović** razgovarao s kolegom sociologom, glavnim istraživačem Demostata **Srećkom Mihailovićem**.

► **Kada pogledate u povijesnoj paraboli 1968., pa također studentske demonstracije iz 1992., 1996. i 1997., primjećujete li sada nešto novo?**

Svaki od tih prosvjeda u kojima je bila omladina, studenti i prilično uključeni mladi ljudi, bio je različit. Pored nekih osnovnih stvari koje su bile iste, razlike ukazuju na specifičnosti tadašnjeg odrastanja i društvenog sazrijevanja mladih. Ta '68. je bila godina bunta ne samo jugoslavenske ili srpske omladine, već i europske i skoro cijelog svijeta. To je razlikuje od ostalih prosvjeda o kojima govorimo. Druga razlika je bila to što je '68. odnos između studenata

i njihovih profesora bio prilično drugačiji nego u ovom slučaju, bili su bliski, učili su jedni od drugih. Radili su zajedno i njihova orijentacija je bila obrana autentičnog socijalizma. Iako se danas u interpretacijama naglašavaju neki drugi momenti, ja tvrdim da je osnovna ideja bila kako da socijalizam bude pravedniji, kako da bude sistem koji radi za obične ljude, za radnike a ne samo za bogate i one koji su na višim položajima. Prosvjed iz '68. bio je protiv tada jedine partije, Saveza komunista, protiv nekih slabosti koje su studenti uočili i što je dovelo do povećanja nejednakosti između ljudi i svih drugih loših strana socijalizma. Prosvjedi '96. i '97. nastali su na bliskoj vezi studenata i političkih stranaka u oporbi, dok prosvjedi koji su sada u tijeku, kao i prosvjedi studenata i mladih ljudi tijekom posljednje dvije-tri godine, nastaju na izvjesnom antipartizmu, neprihvatanju političkih stranaka onakvih kakve su one u ovom trenutku, bilo da su partije na vlasti, bilo u oporbi.

► **Je li to loše? Ako nositelj legitimiteta vlasti ipak mora biti neka politička partija, je li to put za pravljenje neke nove oporbe ili je to jedna vrsta utopizma u svijesti mladih ljudi?**

Neka utopija jest očekivanje da se preko noći partije mogu promijeniti. Nema šansi za brzu promjenu ni partija na vlasti, niti onih u oporbi. Ali, ono što je tu bitno, to je da antipartizam ne podrazumijeva generalno odbacivanje političkih stranaka. Svi moderni politički sistemi zasnovani su na toj posredničkoj ulozi između partija i države, partija i vlasti, partija i uređenja društva i bar do sada nije pronađena forma koja bi omogućila da se radi i djeluje bez političkih stranaka. Ali, treba biti antipartijski orijentiran kad su u pitanju ovakve stranke kakve sada imamo, koje se ponašaju partokratski i voluntaristički. To je forma nekog voluntarnog partokratizma. Također antipartizam ima smisla kada je u pitanju politika partija u oporbi, jer sadašnja se nije u stanju dogovoriti ni o tome pada li danas snijeg.

► **Kako komentirate stanje u srbijanskom društvu? U čemu se ogleda ona pomalo sociološka fraza da je naše društvo razoreno? Je li je društvena kriza identična političkoj? Generira li ove aktere na političkoj sceni, i vlast i oporbu, struktura društva koje ne može proizvesti nešto drugo u političkoj sferi?**

U pravu ste uz naznaku i razlikovanje društva koje smo imali i društva koje sada imamo. Jedno je društvo u raslojavanju i nekoj vrsti raspadanja, a drugo društvo koje je u fazi nastajanja. Uostalom, ima istraživača, sociologa i politologa koji govore da je to proces koji traje. Spominje se da je potrebno nekoliko desetljeća, 60 godina na primjer, kako bi se iz jednog društva prešlo u drugo.

► **Da, sociolog Ralf Dahrendorf govori o čuvenim šesticama, da je nekada dovoljno šest dana da se promijeni vlast a šest desetljeća da se promijeni društvo.**

U svakom slučaju nama treba mnogo više desetljeća da promijenimo politički režim, politički sistem. Sama vlast se može preko noći promijeniti, ali pitanje je može li i karakter vlasti kao takve.

► **Dojam je da je vlast Aleksandra Vučića spremna praviti taktičke ustupke, ali očito se nije sposobna reformirati.**

Ja reforme mogu priželjkivati, ali ne očekujem da se to ostvari. Takve su promjene nemoguće jer se duboko zaglavilo. Očekivati promjene od ljudi koji su ogrezli u korupciji, primjeni raznoraznih nepolitičkih sredstava kao političkih sredstava – to jednostavno ne ide. Međutim, oni još nisu dovoljno zagazili u tu atmosferu propadanja da bismo mogli očekivati njihov brzi pad. Nema sumnje da je ta vrsta politike na izdisaju, ali još treba vremena kako bi se to dogodilo. Potrebno je i da postoje partije koje su u stanju barem da ubrzaju to padanje s brda vlasti u dolinu gdje je narod, takav-kakav je, izložen korupciji, samovolji protiv koje ne može ništa.

► **Koliko se politička scena, ovaj političko-sociološki ekspres lonac u Srbiji, vezuje za jednu ličnost? Nekada je to bio Milošević, danas je to Vučić. Koliko sve ovisi od jedne političke ličnosti, od voluntarističkog načina vođenja politike, pravljenja manjeg ili većeg kulta ličnosti, a koliko je jedna ličnost nešto što možda i maskira neke druge probleme društva koji nisu baš liderski, personalni? Sjetio sam se Miloševićeve**

takozvane antibirokratske revolucije, kada je Dušan Škrebić rekao da je Srbija umorna od lidera. On je u stvari mislio na Ivana Stambolića, ali ta njegova rečenica je vremenom dobila sasvim druge kontekste, pa je i danas ponovo aktualna.

Srbija izgleda nikada nije umorna od lidera, ali lideri ponekad bivaju umorni od Srbije. Ja bih za bolje razumijevanje teme o kojoj govorimo rekao kako treba razlikovati promjenu ekipe koja je na vlasti od promjene političkog sistema, režima. Kada je riječ o promjeni vlasti, ima smisla govoriti da ona ovisi od jednog čovjeka. Tako je bilo jučer, tako je i danas, i nažalost bojim se da će tako biti i sutra. S druge strane, od promjene vodećeg čovjeka te vlasti ne treba očekivati automatsku promjenu prirode i karaktera političkog sistema. Politički sistem će i dalje ostati partokratski. Ako nema Vučića, bit će neki drugi Vučić. Kao kad nije bilo Miloševića, pa se pojavio prvo Koštunica kao svekoliki vođa čiju smo popularnost u narodu mogli mjeriti s Titovom. Danas imamo Vučića koji je veoma popularan i možemo ga mjeriti s Titom, Koštunicom, da ne govorim i s Tadićem.

► **Je li interesantno da ovo društvo stalno pokazuje jednu veliku prijemčivost ka vođama? Vi ste u toliko istraživanja, kao i nizu koja ste radili za Demostat, utvrdili empirijski da je ogromna autoritarnost u Srbiji, da je to teren, psihološko stanje koje pogoduje formiranju karizmatičnih vođa, čak formiranju kulta ličnosti. Čini se da je u nekoj političkoj sferi najbolji indikator, pokazatelj takvog stanja, to što nam moć stalno šteta, neovisno od toga kako je definirano Ustavom. Tamo gdje je centar moći, tamo je moć. Znači, nije bio Milan Milutinović nego Milošević, nije bio Cvetković nego Tadić. Danas nije Vučević nego Vučić, svi ostali imaju delegirane funkcije koje dobivaju od nepriko-snovenog vođe.**

Da, s tim što se Vučić dobro rimuje s Vučević, za razliku od Cvetković s Tadić. Mora se imati u vidu da je narod u ovoj državi autokratski orijentiran. I veliki broj istraživanja nalazi da je autokratski orijentirano oko dvije trećine građana, a da je prodemokratskih znatno manje.

► **To je interesantan paradoks. Kažete da je dvije trećine, nekad i više ispitanika u istraživanju, autoritarno orijentirano, što premašuje broj članova i simpatizera partija za koje se stereotipno misli da su a priori autoritativni.**

Da, s tim što treba imati na umu jednu drugu stvar. Kad tražimo od ispitanika da kažu koji im je politički sistem miliji, koji je bolji, je li to autokratski ili demokratski režim, kad pitate tako jednostavno većina kaže demokratski, manji broj kaže da je autokratski.

► **Da, ali Vi u istraživanjima nikada ne postavljate pitanje direktno, demokracija ili autokracija jer mnogi ljudi nemaju predstavu što je to točno, već im opišete što znači jedno a što drugo.**

E, u tome je caka. Kad ispitaniku približite to pitanje da ga razumije na jedan prijemčiviji način i kad povežete odgovore, dolazite do toga da je demokratski orijentiranih

građana daleko manje, ali i da je najveći broj onih koji nisu u stanju dobro razlikovati demokraciju od autokracije. Većina njih kaže da je dobra i demokracija i autokracija.

► **Kada pogledamo političku scenu Srbije, djeluje da ima mnoštvo opcija. Mislim čak da Vučić pravi neku vrstu iluzija da je u njegovoj koaliciji to mnoštvo fragmentacija zaista realna oporba. Ali, kada pogledamo generalno, treba li možda govoriti da ipak u srpskom društvu postoji jedan pritajeni dvopartizam koji može biti i taborskog tipa? Da se poslije iskustava 90-ih, 2000-tih, generalno može podijeliti na dva tabora, dvije političke partije – radikale i demokrate. Naravno, mislim da su i radikali i demokrate neusporedivo širi pojam od partija koje službeno nose to ime i postoje na političkoj sceni Srbije.**

Donekle ste u pravu. Ali, pitanje je da li to što ste u pravu važi za svako desetljeće koje smo prošli i koje prolazimo. U Srbiji postoji nekoliko kriterija na osnovu kojih se vrši polarizacija. Oni mogu biti slični, manje ili više jedinstveni ali ne toliko da bismo mogli napraviti podjelu na dva pola, demokraciju i autokraciju ili radikale. Na primjer, jedna od podjela koja je u podtekstu svega što se događa je podjela na nacionaliste i one koji su manje nacionalisti ili uopće nisu nacionalisti...

► **E, tu da stanemo za moment. Što je s političkim poljem takozvanog demokratskog nacionalizma? To je nekada predstavljala stara DSS Vojislava Koštunice, jer čini se gdje oni prevagnu, na stranu radikala ili demokrata, tu je očigledno većina.**

To je ono pitanje može li u nacionalnim državama s naglašenim nacionalnim identitetom postojati demokracija. Ako u takvoj državi imate više nacija, više entiteta, prihvaćate li i jednakost i ravnopravnost tih nacija ili ne. Ako prihvaćate, onda je manjkav vaš nacionalizam; ako ne prihvaćate, onda to sigurno nije demokracija. U takvim situacijama se lome i političke stranke i njihove pristalice. U nacionalnoj državi, ako se podrazumijeva činjenica da je ogroman broj građana te zemlje nacionalistički orijentiran, demokracije nema.

► **Interesantno je da danas nema prozapadne desnice, to je prilično deficitarna roba na srpskom političkom tržištu. Vi ste u detalje pratili političku scenu 90-ih i 2000-tih, kako objašnjavate to kao i fenomen onih koji su protiv Vučića ali su u isto vrijeme za Putina? Može li se tražiti demokracija u Srbiji a biti za jedan sistem koji očigledno nije takav?**

To je i za mene pitanje. Treba razlikovati ono što je emocionalna racionalnost od racionalnosti zasnovane na argumentima i činjenicama. U svojim istraživanjima sam još prije tri desetljeća govorio, kada je riječ o našim ljudima, da nam je srce na Istoku a džep na Zapadu.

► **Jedan ste od rijetkih sociologa koji je u istraživanjima rađenim za Demostat mjerio hipokriziju. Točno ste pronalazili psihološke mehanizme izuzetno izražene hipokrizije u srbijanskom društvu.**

Upravo to: racionalno ka Zapadu, emotivno ka Istoku. Ali tu postoji jedan paradoks. Na primjer, primjećujete li da se pojavio fenomen nihilizma u srpskom društvu? Kao da ljudi žele da Putin baci neke nuklearne bombe, da Zapad satre a pri tome nitko ne razmišlja što će biti sa srpskom dijasporom koja živi na Zapadu, hoće li i ona nestati...

► **I misle pri tom da to neće imati nikakvog utjecaja na nas... Da ćemo i dalje živjeti slave, proslave, ljetovanja...**

Da. Situacija je takva kakva jeste. Ne treba ljude promatrati kao isključivo i ekstremno racionalna bića niti isključivo

vo iracionalna bića. Treba razumjeti ljude koji vole Rusiju, ali vole i Zapad zbog nekih drugih stvari. Međutim, danas smo u takvoj situaciji da su postale veoma vidljive činjenice koje ta naša viđenja osporavaju. Mi smo svjedoci da je Rusija zašla duboko u Ukrajinu, uz veliki broj žrtava. S druge strane, vidimo da je svako idealiziranje Zapada manjkavo, jer on nije takav kakvim ga mi sanjamo i kakvu bismo Srbiju, koja se na njega idealiziranog ugleda, željeli.

► **Usprkos svemu gdje je svijet otišao, usprkos generacijskim promjenama, dijelimo li se mi i dalje po primarnoj podjeli 90-ih godina koje se samo pomalo nadograđuju?**

Tu je riječ o dimenzijama društvenog i pojedinačnog života koje su se počele mijenjati u 80-im godinama, u 90-im su bile na vrhuncu. Potom se mijenjale i u ovom vremenu. Uzmimo, na primjer, nacionalizam. U istraživanjima sve do druge polovice 80-ih mi smo nacionalizam nalazili u tragovima. Kretao se oko nesretnog broja 13, toliko je građana u postotcima bilo nacionalistički orijentirano, dok je većina bila okrenuta ka sistemu koji ne trpi nacionalizam. Mislili smo 70-ih i 80-ih godina da je ekonomsko kretanje u do-

brom pravcu, da smo tu postigli rezultate, da ne živimo loše, da bismo krajem 80-ih i u 90-im vidjeli koliko nam je život loš, i koliko je neophodno da se ta materijalna strana promijeni.

► **Glavne promjene u modernom srbijanskom društvu dogodile su se 2000., to je odlazak Slobodana Miloševića i dolazak DOS-a, i 2012. kada dolazi Srpska napredna stranka na vlast. Koje su tu sličnosti i razlike? Vi naglašavate da postoje tri glavne stvari koje se moraju ispuniti da bi došlo do promjene. Ako se jedna od njih ne ispuni, nema promjene vlasti. A 2000. i 2012. su se sve tri ispunile.**

Glavno mjerilo legitimnosti jednog sistema i jednog državnog vodstva je mišljenje naroda, ili narodno mnijenje. Promjena ovisi od većine naroda i samo takve promjene mogu voditi ka stvarnim promjenama, kad političke postanu i društvene promjene. Javno mnijenje kao sudac može se operacionalizirati kad je riječ o političkoj varijanti, kao povjerenje u vlast i institucije vlasti, kao zadovoljstvo i nezadovoljstvo vlašću i institucijama vlasti i kao treće, zadovoljstvo i nezadovoljstvo životom.

► **Vi ste radili čuveno Demostatovo istraživanje iz rujna prošle godine, koje je postalo kontroverzno jer ga svi politički akteri tretiraju kao švedski stol, uzimaju što kome treba, nitko ne gleda cjelinu. Vi ste tu upravo pokazali da su građani jako nezadovoljni institucijama, Vladom Srbije, ali ne toliko životom. Je li to ključ opstanka ove vlasti u smislu da je u socijalnoj strukturi došlo do promjene, da se vjerojatno raširila neka niža srednja klasa?**

Većina ljudi u ovoj zemlji, sudeći po nalazima tog istraživanja, zadovoljna je svojim životom i to njih čini manje proaktivnim, manje spremnim da se politički aktiviraju i pored nepovjerenja u vlast, državu, institucije...

► **Je li narod malo i potuljen? Čeka da ga neka oporba uvjeri da će ponuditi alternativni model stabilnosti kao što vjerojatno i strani faktor čeka neku opciju koja će ga uvjeriti da će nastaviti raditi poslove koje su počeli s Vučićem?**

Nije to potuljenost. To je racionalan odnos prema društvu, svom životu, svojoj obitelji, susjedima. Ako već dobro živimo, onda hoćemo imati vlast kakva mislimo da treba biti, u koju imamo povjerenja i čijim smo radom zadovoljni.

► **Ugrožavaju li ovi studentski prosvjedi i stanje u društvu Vučićev legitimitet, je li oslabljen s obzirom na to da uvijek govori kako mu je jako stalo do legitimiteta?**

Prosvjedi su doveli u pitanje prije svega legitimitet vlasti i svih vlastodržaca na lokalnim razinama, svih osim glavnog čovjeka, nositelja te vlasti. I prosvjedi će uzdrmati autoritet i povjerenje u Vučića, ali iz toga ne slijedi da će doći do promjene vlasti.

► **Ali, gledajući njegov politički temperament i habitus, malo djeluje nerealno da bi on prihvatio otići u oporbu Milana Milutinovića. Ako bismo radili politički alergotest, izgleda da je Vučić najviše alergičan na samu ideju prijelazne Vlade.**

On sigurno ima dovoljno rezona zašto tako misli. Ali u svemu tome najbitnije je gledati kakav je odnos najvećeg dijela naroda ove zemlje prema nositeljima vlasti na svim razinama na kojima dolazi do suočavanja naroda i te vlasti. Od lokala do vrha.

► **Prema rezultatima Vašeg istraživanja, najmanje je povjerenja na lokalnu u odnosu na nositelje vlasti. To je katastrofa.**

To jeste katastrofa jer je to razina na kojoj najveći broj ljudi ima direktan kontakt. Najveći broj ljudi nema nikakvog kontakta s Vučićem osim što ga gleda na televiziji. Ali, relacija se mora zasnivati na tome – ako su oni loši, tko je taj drugi koji je bolji? I tu dolazimo do problema. Oni u postojećoj oporbi ne vide stranku ni pojedince koji su bolji od Vučića i njegovih stranaka.

► **S obzirom na to da je 2012. bila aktualna velika svjetska ekonomska kriza, SNS je sa svojim koalicijskim partnerima uspjela predstaviti se kao socijalni pokret, ne kao revanšizam reakcijskih snaga. Danas je oporbi teže predstaviti se kao pokret socijalno nezadovoljnih masa, jer dijelovi društva bolje žive nego 2012.**

Da podsjetim, u kampanjama uoči izbora 2012. akcent naprednjaka, odnosno radikala, bio je na korupciji. Moj Mladenovac je bio sav izljepljen plakatima na kojima su optuživani Tadić i njegovi kompanjoni za korupciju, neispunjena obećanja. To su iste stvari za koje danas oporba i narod optužuju postojeću vlast. Ali, ne vidimo ništa konkretnije u toj kampanji osim priče i govora.

► **Već desetljećima istražujete fenomen radništva. Ima li realno više zaposlenih sada? Kakva je uloga radnika, gdje su oni danas?**

Nekada se pomalo marksistički govorilo da je motor promjena savez studenata i radnika, sada dolazi do sprege studenata i seljaka, poljoprivrednika. Treba imati na umu nešto što se stalno zaboravlja, što i oporba zaboravlja. Promjene 2000. godine zasnovane na izbornom rezultatu potječu od toga što je DOS uspio privući radnike koji su u njemu vidjeli šansu da ode postojeći sistem i postojeća vlast, dođu neki koji su bolji od njih. Vi kad gledate socijalnu strukturu pristalica i glasača DOS-a, nailazite tu na najveći broj radnika.

► **A 2012?**

Tada su glasali za drugu stranu. Iskustvo je pokazalo da oni koji su bili prethodnih 12 godina na vlasti nisu uradili ono što su obećali.

► **A danas, jesu li radnici zadovoljni a seljaci ne?**

Jedan broj radnika jeste zadovoljan iako većina njih ima razloga za nezadovoljstvo. Kad je riječ o poljoprivrednicima, sve ovisi kako definiramo to zanimanje. Studentima su se priključili bogatiji poljoprivrednici, ne nalazimo u prosvjedima one s tri hektara zemlje, već one koji posluju s državom i koje država pomaže ili ne, doplaćuje mlijeko, žito. Oni se ne mogu dogovoriti s državom koja je za njih neka vrsta poslodavca i može ih kupiti kao što je DOS-ova država kupila radnike *Kolubare*.

Denis Kovač, književnik, humanist, glazbenik

Emocija kao ključ postojanja

Uglavnom nemam nikakvih napetosti, nikakvih rokova, samo uživam u životu i lagano stvaram onako kako mi dođe. Kad mi se crta, onda crtam, kad mi padne na pamet neka dobra pjesma, napišem je. Jednostavno ne mogu uopće zamisliti sretniji život od ovoga. Živim svaki dan kao da je posljednji i jednog dana ću biti u pravu. Mislim da kad se čovjek pomiri sa svojom smrtnošću, s neakvim životnim principima i pravilima, onda počne živjeti i uživati

Rođen u Monoštoru, **Denis Kovač** svojim je životnim putem obogatio mnoge sfere umjetnosti i kulture. Sada radi kao knjižničar u ogranku Knjižnica Grada Zagreba u knjižnici Novi Jelkovec. Otac je troje djece. Kao književnik, autor dviju slikovnica inspiriranih svakodnevnim zgodama svoje djece, Denis prenosi toplinu i čaroliju roditeljskih trenutaka u svijet dječje literature. Njegovo stvaralaštvo ne staje na knjigama – već više od četiri desetljeća posvećen je i glazbi, stvarajući pjesme koje često izvodi na ulicama, gdje pronalazi autentičnu povezanost s ljudima. Denisov životni put oblikovan je

stvaralaštva te zašto vjeruje da su jednostavnost i ljubav prema životu najvažniji principi kojima se treba voditi.

Svijet dječje literature

Autor je dvije dječje slikovnice koje su ocijenjene pozitivnim kritikama, a kako kaže, to su dječje knjige koje su nastale pisanjem pjesmica o raznim situacijama koje se su događale njegovoj djeci.

»Oni se okliznu, potrče, ja napišem neku pjesmicu o tome, moja djeca su mi oduvijek bila inspiracija u pisanju. Supruga mi je predložila, budući da sam i crtao te njihove zgode, da sve to spojim u jednu slikovnicu za djecu. U narednih dvije godine uspio sam izdati svoju prvu slikovnicu koja se zove *Ajde mi čitaj*, to je bilo 2015. godine, a prošle godine izdao sam drugu slikovnicu pod nazivom *Muha*. Ideja za drugu slikovnicu je nastala sasvim slučajno na jednom rođendanu moje djece. Uletjela je velika muha i sletjela na tortu, žena je totalno poludjela, djeca su počela gađati muhu igračkama, onda je moj sin uzeo komad torte i bacio ga na muhu, nastao je kaos, a muha je uspjela izletjeti. Zbog te scene je i nastala druga slikovnica

velikim odlukama, poput napuštanja rodnog Monoštora tijekom nemirnih godina početkom devedesetih, te novim počecima u Zagrebu. Usprkos fizičkoj udaljenosti, snažno je vezan za svoje korijene, često se vraćajući u rodne krajeve i dijeleći svoju umjetnost s publikom diljem Vojvodine i Hrvatske. Kroz iskren razgovor, Denis otkriva što ga pokreće, kako emocija prožima svaki aspekt njegova

koja bajkovito završava za muhu koja je u šlagastom ruhu izišla van, liznula krila i bila sretna što je ne samo živa, nego se i usput slasno počastila. Ova druga slikovnica čekala je oko sedam godina da ugleda svjetlost dana, budući da je sve to veliki financijski teret, pa se ovakvom poslu zaista mora pristupiti s ljubavlju. Uglavnom, ako nemate izdavača, a ja ne volim te rokove ni izdavače,

prepušteni ste sami sebi. Stvaranje pjesama je zadovoljstvo, rado dijelim svoje radove», kaže nam Denis Kovač.

Odluci da se bavi dječjom književnošću uvelike je pridonijela činjenica da je roditelj troje djece jer, kako kaže, inspiraciju uvijek crpi iz svoje neposredne okoline.

»Na primjer, ako mi pauk odnese auto, naravno da napišem pjesmu o tome, jer prvo pomisliš 'Otići ću tamo i sve razbiti', jer osjećaš da je to neka nepravda. Umjesto toga, ja napišem pjesmu i odmah se osjećam bolje. Isto tako, kada se moj sin posklizne, padne, spasi bubu iz vode i ja sam ponosan na njega što je tako human, napišem pjesmu o tome. Uglavnom, ta inspiracija uvijek dolazi iz bliske okoline. Jednog dana možda napišem pjesmu za *Hrvatsku riječ*«, našalio se Denis.

Planovi za organiziranje promocija slikovnica postoje, Subotica mu je ostala u fantastičnom sjećanju, a tu su naravno Sombor i Monoštor koji su, kako Denis kaže, nezaobilazni u njegovom životu. Imao je promocije prošle godine diljem Slavonije, ove godine će se potruditi doći i na našu stranu. Na pitanje planira li objaviti i neku zbirku pjesama za odraslu publiku, Denis odgovara kako ima dosta takvih pjesama.

»Svaka knjiga koju izdajete je kao nekakav financijski kolaps jer ti u nju moraš uložiti oko dvije do tri tisuće eura, a nažalost nema nekog načina da se ta investicija brzo povrati, recimo možda u nekih pet godina. Knjiga pjesama za odrasle po meni mora biti nekakav biser, a pjesama koji su biseri možda imam desetak, što znači da to nije dovoljno za knjigu. Imam stotine pjesama o raznim temama, ali to bi trebalo biti nešto vrijedno čitanja. Nekad mislim da je možda bolje i ne stvarati jer kao da bismo možda svi mi trebali tiše hodati kroz život, nekako više se okrenuti jedni prema drugima, a ne samo proizvodnji i stvaranju nečega«, odgovara Denis Kovač.

Pored izdavaštva vlastitih knjiga, Denis Kovač sudjeluje i na godišnjim susretima pjesnika *Lira naiva*, koji mu mnogo znače.

»Prošle godine je susret bio u Petrovaradinu, cijelu noć sam putovao, ali mi je bilo u srcu vrlo drago jer obožavam cijelu tu ekipu koja dođe. Puno je tu starijih ljudi, nema baš pomladak neki, što je šteta, ali je stvarno lijepo jer svi ti ljudi rade to s dušom. Volimo se vidjeti i družiti se, **Katarina** sve to odlično organizira i uvijek ima dio koji je malo vjerski, malo nacionalni, mada ja nisam ni najveći vjernik niti najveći nacionalist, čak malo i ignoriram tu pripadnost nečemu, ali me jako veseli doći i biti s dobrim ljudima«, kaže Kovač.

Uz književnost, tu je i glazba

Svoju svestranost Denis izražava i putem pisanja glazbe za vlastitu poeziju, a napravio je i nekoliko spotova za te pjesme koji se mogu pogledati na njegovom Youtube kanalu. Denis svira od svoje trinaeste godine, što znači da je već više od 40 godina u svijetu glazbe.

»Došao sam do toga da stvarno uživam u tome i proizveo sam puno pjesama, međutim sad sam postao malo

kritičniji pa kad baš imam nešto za reći, onda to napravim. Vrlo je teško progurati pjesmu na radio, koliko god ona bila dobra, jednostavno to je sad sve neki korporativizam u pozadini pa onda to otežava. Ali jako me veseli sviranje, posebice kada dođem na ulicu. Osobno mislim da smo mi tu ne zbog materije nego zbog duha, nekako kad gledate nije materija to što nas vodi nego taj element duše. I onda mi je uvijek drago jer tu na ulici imam ljude koji su pozitivci, koji stanu, kao da postoji neki filter, sve one koji su loši, koji su nekakvi namćori, oni obilaze tebe

koji sviraš i kao 'što baš sad tu moraš'..., a ovi koji su pozitivni, oni stanu i uživaju. Ta glazba u stvari radi kao nekakav filter ljudi i onda naravno kasnije se ti družiš s njima i ostanete prijatelji do kraja života, a upoznali ste se na ulici. Emocija je ključ našeg postojanja. Imam na Youtubeu desetak spotova, imam još pjesama za koje nisu snimljeni spotovi nego su samo objavljeni s tih albuma koje sam prije radio. Imam dva albuma, jedan se zove *Monoštor*, to je bio prvi, on je izašao tamo negdje '96.-'97. godine, a drugi je *Narandžasti dan*, taj je izašao 2005. godine. Uglavnom, sad više nije to doba albuma nego ovako polako izbacujem kada nešto uradim. Inače moram reći da ja sad što radim u životu, imam skoro 60 godina, sve što radim, ja više uopće ne radim. U knjižnicu idem s velikom radošću, veselim se ponedjeljku, meni je super. Imam i hobi, to sviranje na ulici, kad idem svirati mene to veseli. Znaite, nije ono kao moram ići... Prije kad sam bio gladan, zarađivao sam desetostruko manje

nego danas kad odem svirati iz čiste ljubavi. Bio sam u Somboru, u Subotici i u Novom Sadu, svugdje sam svirao. Sviram po trgovima i jako me to veseli, moram reći da je narodu u Vojvodini još uvijek ostala ta duša velika i točno se to osjeti. Za razliku od Osijeka, Belog Manastira, gdje su ljudi malo stisnutiji. U Somboru čim sjednem ispred robne kuće, već se skupe ljudi, čak ona što prosi dođe tu i baci mi novac. Znači, to je fantastično kada tako dotakneš ljude«, priča nam Denis Kovač.

Vezanost za korijene

U Srbiju dolazi najmanje jednom godišnje, trudi se da to bude što češće, sukladno okolnostima koje, kako kaže Denis, u principu ne ovise više samo o njemu jer se mora prilagoditi i obvezama cijele obitelji. »Gledam dolaziti

gledam samo neke lijepe stvari. Kad mi netko kaže da je izašla neka dobra zbirka pjesama, netko je došao i napravio nešto lijepo, sve što je vijest tog tipa može proći. Političari bi trebali raditi iz ljubavi i iz srca, da pomognu ljudima za koje rade, međutim po meni to jednostavno nije slučaj. Brinem o stvarima koje mogu promijeniti, ovo što ne mogu, to me ni ne zanima više. Uživam u svakom danu, *carpe diem* što bi rekli«, govori Denis Kovač.

Budući da je osoba koja je živjela na različitim mjestima i prošla različita životna iskustva, pitali smo ga ima li možda neki osobni životni moto koji bi izdvojio i podijelio s našim čitateljima. Rekao je kako voli narodne mudrosti koje su i naši preci govorili.

»Jedna koja mi je baš onako zanimljiva i koje se držim je: *Kad su pitali Budu da cijeli svoj život pokuša svesti u jednu rečenicu, što bi to bilo? On je rekao, ništa nije do-*

voljno važno da se za to zakačiš. Stvarno mislim da je moj životni moto kako smo tu zbog emocija, ne zbog materije. I gdje god nađem emociju, ja se kačim na nju, lijepim se, emocija je ključ našeg postojanja«, ističe Denis Kovač.

Planovi za budućnost

Na kraju smo Denisa pitali i za planove u godini koja je pred nama, a on je izdvojio upravo želju za nastavkom snimanja spotova za svoju glazbu.

»Moram priznati da imam puno materijala koje želim snimiti, koje želim dovršiti. Korona je bila nekakva loša situacija pa tad nisam uspio snimiti pet-šest spotova za koje sam završio muziku, pa bih onda volio dovršiti taj dio

sa spotovima. Volio bih možda progurati još par pjesmica na radio koje mislim da zaslužuju da ih se čuje. Uglavnom nemam nikakvih napetosti, nikakvih rokova, samo uživam u životu i lagano stvaram onako kako mi dođe. Kad mi se crta, onda crtam, kad mi padne na pamet neka dobra pjesma, napišem je. Jednostavno ne mogu uopće zamisliti sretniji život od ovoga. Živim svaki dan kao da je posljednji, i jednog dana ću biti u pravu. Mislim da kad se čovjek pomiri sa svojom smrtnošću, s nekakvim životnim principima i pravilima, onda počne živjeti i uživati. Po meni je taj strah najgora stvar koju čovjek može imati. Stvari na koje ne mogu utjecati, neću brinuti o njima. Živim u sadašnjosti i živim baš lijep život«, zaključuje Denis Kovač.

Ivan Ušumović

što češće, jedan moj prijatelj iz Bezdana pravi fini pileći paprikaš, onako pravi vojvođanski, pa te onda baš onako podsjeti na tu priču vojvođansku. Nemam više neke nekretnine u Vojvodini, ali jako se veselim kada dođem, imam puno prijatelja i poznanika u Somboru, Subotici, Novom Sadu, Beogradu, nisam nikad izgubio kontakt s njima«, nastavlja Denis.

Pitali smo ga prati li zbivanja u hrvatskoj zajednici u Srbiji putem medija ili kontakata s ovdašnjim poznanicima, na što nam odgovara kako ga politika kao ideja apsolutno ne zanima.

»Ja sam totalno apolitičan i totalno areligiozan. Tko god je našao sebi sreću u nečemu od toga, svaka mu čast, ja se neću miješati. Potpuno sam obrisao sve medije nevezano za njihovu lokaciju, ne pratim ništa, jednostavno

Smrt je imala druge planove

Ako je sadržajan, svaki je dan ljudskog života ispunjen planovima, kako onim sitnijim tako i krupnijim. Još na predstavljanju knjige *Leksikon kulture Jevreja* u Subotici prije četiri godine u Židovskoj općini njezin je autor **Dragan Rokvić** najavio da će objaviti i drugi dio, a prije pol godine poslao mi je tekst pod nazivom *Novija politička istorija Subotice (1990. – 2014.)* s ozbiljnom nakanom da ju – nakon još malo dotjerivanja – uskoro objavi. Ali... Smrt je imala druge planove koji su u utorak, 14. siječnja, pokosili one ljepše, Draganove.

Novijom političkom istorijom Subotice Dragan Rokvić bi nastavio kontinuitet pisanja kronologije života ovoga grada koju je prije njega tako prilježno bilježio **Lazar Merković**. Pa ipak, već i sâm uvod kojega je napisao prošle godine nedvosmisleno otkriva originalni autorski pečat Dragana Rokvića koji i svojim izborom događaja i načinom bilježenja fakti dodaje i sadržaj koji se krije između redova. Politika, u kojoj je bivstvovao bar jedno desetljeće, i medijski prostor, u kojemu je također aktivno sudjelovao, u kombinaciji s njegovom posvećenošću književnosti i stvaralaštvu predstavljaju najdublji temelj za autentičnost ne samo navedenih činjenica nego i njegovih svjetonazora kojih se nije ustručavao javno iznijeti.

»U Srbiji su, još uvijek, umjetnici koji rade u ustanovama kulture u stvari državni službenici i rade u skladu sa Zakonom o javnim službama, dobijaju svoje plaće u skladu s uredbom o koeficijentima, radni odnosi su im definirani kolektivnim ugovorima, a posebni ogranci sindikata bave se njihovom primjenom«, rekao je Dragan Rokvić 2016. o onome što »ima« u kulturi, ali i naveo čega nema: »Neophodno je uvesti stručna savjetodavna tijela u čijoj bi nadležnosti bilo kreiranje kulturne politike kako ne bismo došli u situaciju da se kultura promišlja samo u uskom krugu ljudi. Stručna, savjetodavna tijela, sastavljena od uglednih ljudi ovoga grada, koji su proveli mnogo godina u kulturi te stekli potrebna radna i životna iskustva morala bi biti uključena u vezi s projektima financiranja«.

S ovakvim stajalištima, koja je privatno ili javno iznosio, naravno, nije mogao očekivati da s mjesta ravnatelja Gradske knjižnice ode u mirovinu. Zapravo, njegovo izbacivanje iz Gradske knjižnice na ulicu i zatim njegovo zarađivanje plaće na fizičkim poslovima u Kanjiži, recimo, najbolji je odgovor koalicijskih vlasti u gradu o kreiranju lokalne kulturne politike i ulozi zaslužnih, kompetentnih i slobodnomislećih ljudi u njoj. Pa malo je tko i čuo u sadašnjoj postavi Gradske kuće i institucijama kulture općenito, a kamoli svratio, u *Nolit* ili *YU fest* dok im je on bio na čelu osamdesetih ili devedesetih godina prošloga stoljeća, a da ne govorimo o tome koliko ih zna za dva njegova romana (*Avers i revers* i *Tvoj kućni prag je meni...*); zacijelo ih nema u monografiji *Ko je ko u Subotici*, kao što ih niti ne zanima kako je izgledala *Subotica u XVIII veku*. Ti,

koji su ga pred mirovinu ostavili bez posla, ime **Radomira Konstantinovića** i članstvo Dragana Rokvića u Savjetu za očuvanje njegovog misaonog naslijeđa mrski su koliko i sâm naslov njegova najpoznatijeg djela, jer je u *Filosofiji palanke* sažet sav njihov život i misaoni sklop. Zahvaljujući tima i takvima Časopis za književnost, umjetnost i kulturu *Rukovet*, s kojom je Rokvić također blisko surađivao, danas praktički više ne postoji, ali zato cvjetaju festivali

ila i jela, zavičajni dani svakog zaseoka, *mikulaši* i čitav spektar nacionalnih -ijada koje se podmazuju debelim novčanim slojevima u formi vrhunske kulture.

Kao organizator i moderator brojnih tribina, predstavljanja knjiga, stručnih ili znanstvenih skupova, bilo ustupanjem prostora čitaonice Gradske knjižnice ili pak aktivnim sudjelovanjem, Dragan je Rokvić zadužio i Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* i na taj način dokazao ono što su svi koji su ga poznavali ionako znali: u njegovom srcu i duši bilo je mjesta za sve ljude ovoga grada. Jer je s njima odrastao, živio i upoznao ih. Paralelno s tim procesima, nesvjesno – kako ona to obično radi – rađala se i jačala ljubav prema ovom gradu i njegovim građanima što je Dragan Rokvić i svojim djelom na najljepši način za života pokazivao.

Zlatko Romić

Sajam mogućnosti u Osijeku

Mostovi u obrazovanju

»Sajam mogućnosti je manifestacija koja je osmišljena kao most između srednjoškolskog i visokog obrazovanja, kao i obrazovnog sustava i tržišta rada«, kaže Miranda Glavaš-Kul

Prošle godine prvi puta održan je *Sajam mogućnosti* u Osijeku, u organizaciji Osječko-baranjske županije, a među 2.300 mladih bili su i mladi iz Vojvodine. Tako će biti i ove godine 24. i 25. siječnja. Tim povodom razgovarali smo s pročelnicom Upravnog odjela za obrazovanje i mlade Osječko-baranjske županije **Mirandom Glavaš-Kul**, koja je najavila *Sajam mogućnosti* i pojasnila kakav je to sajam i što nudi maturantima, kako onim u Hrvatskoj tako i mladima iz Vojvodine.

Sve na jednom mjestu

»*Sajam mogućnosti* u Osijeku je izuzetno važan događaj za naše maturante jer im pruža jedinstvenu priliku za upoznavanje s brojnim obrazovnim i karijernim prilikama. Ove godine drugi put organiziramo Sajam, no prvi put u suorganizaciji sa Sveučilištem *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku. Također, s ponosom napominjem kako smo spojili *Sajam mogućnosti* s 28. Smotrom Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera*, čime stvaramo jedinstvenu manifestaciju bogatu sadržajem i prilagođenu potrebama maturanata. Ova manifestacija osmišljena je kao most između srednjoškolskog i visokog obrazovanja, kao i obrazovnog sustava i tržišta rada. Za učenike završnih razreda srednjih škola ona donosi priliku za izravnu komunikaciju s predstavnicima svih fakulteta i odjela Sveučilišta u Osijeku kao i drugih obrazovnih institucija. Omogućava im informacije iz prve ruke o studijskim programima, upisnim uvjetima, kvotama, stipendijama i mogućnostima koje nude akademska zajednica, Osječko-baranjska županija, mnogobrojni poslodavci itd. Omogućava im i povezivanje s poslodavcima i institucijama poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske obrtničke komore, Hrvatske gospodarske komore, Ministarstva

obrane, Ministarstva unutarnjih poslova i drugih koji pružaju podršku u daljnjem karijernom razvoju. Suradnja sa Sveučilištem i povezivanje ovih dviju manifestacija dodatno obogaćuju sadržaj događaja, pružajući maturantima sveobuhvatnu platformu za informiranje i usmjeravanje prema budućim obrazovnim i profesionalnim odlukama. Osim edukativnog karaktera, manifestacija pruža inspirativno okruženje u kojem maturanti mogu osjetiti atmosferu akademskog života i vidjeti konkretne mogućnosti koje ih očekuju nakon srednje škole«, kaže Miranda Glavaš-Kul.

Po njenim riječima, iako su *Sajam mogućnosti* i spomenuta Smotra prvenstveno usmjereni na maturante, događaj je namijenjen i široj publici koja ima interes za obrazovanje, profesionalno usmjeravanje i tržište rada. Konkretno, kako je rekla Glavaš-Kul, Sajam je namije-

njen i roditeljima maturanata koji mogu dobiti informacije iz prve ruke, zatim profesorima i stručnim suradnicima u srednjim školama kako bi mogli bolje informirati i usmjeravati učenike prema odabiru obrazovnog puta i karijere, studentima koji razmatraju nastavak obrazovanja na višim razinama, poput specijalističkih, diplomskih

ili doktorskih studija, poslodavcima koji mogu uspostaviti kontakt s budućim stručnjacima te promovirati karijerne mogućnosti unutar svojih tvrtki i organizacija, ali i široj javnosti uključujući sve koji žele saznati više o aktualnim obrazovnim programima, trendovima na tržištu rada i mogućnostima profesionalnog razvoja.

Osnovni cilj, kako je pojasnila sugovornica, je stvoriti prostor za informiranje, umrežavanje i razmjenu iskustava među svim sudionicima.

Visoka očekivanja i ove godine

Kako je najavila, na ovom događaju bit će predstavljeni različiti obrazovni, karijerni i profesionalni resursi koji su ključni za maturante i sve posjetitelje.

»Predstaviti će se fakulteti i odjeli Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku, Veleučilište *Lavoslav Ružička* Vukovar, Veleučilište u Virovitici, pa će maturanti imati priliku izravno razgovarati s predstavnicima svih fakulteta, odjela i veleučilišta, saznati više o studijskim programima, upisnim uvjetima, stipendijama i mogućnostima koje Sveučilište nudi. Bit će tu predstavnici vodećih poslodavaca kao i institucije s tržišta rada poput Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i drugih organizacija koji će ponuditi informacije o mogućnostima zapošljavanja, stažiranja i profesionalnog razvoja, ali i institucije za karijerno usmjerenje i savjetovanje. Maturantima će tako biti dostupne organizacije i udruge koje pružaju podršku u odabiru karijere, poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Ministarstva obrane, Ministarstva unutarnjih poslova i drugih«, priča Glavaš-Kul i pojašnjava kako je prošlogodišnji *Sajam mogućnosti* imao iznimnu posjećenost privukavši oko 2.300 učenika završnih razreda srednjih škola, na što je, kako je sugovornica rekla, Osječko-baranjska županija izuzetno ponosna.

»Taj impresivan broj potvrđuje veliki interes učenika za obrazovnim i karijernim prilikama koje smo ponudili. S obzirom na uspjeh prošle godine naša su očekivanja za ovogodišnji Sajam vrlo visoka. Uvjereni smo kako će ove godine događaj privući još veći broj posjetitelja jer ćemo, osim *Sajma mogućnosti*, imati i 28. Smotru Sveučilišta koja dodatno obogaćuje ponudu i čini manifestaciju još privlačnijom. S obzirom na prošlogodišnji uspjeh i do sada prijavljeni interes očekujemo kako će ove godine Sajam poslužiti kao izvrstan alat za informiranje i usmjerenje mladih ljudi na njihovim obrazovnim i karijernim putevima. Radujemo se što ćemo moći pružiti još bolju i širu ponudu i vjerujemo da će Sajam biti još jedan korak prema budućim uspjesima svih naših mladih posjetitelja.«

Na Sajmu i maturanti iz Vojvodine

Kao i prošle godine, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, na Sajam će organizirano 24. siječnja ići i maturanti iz Vojvodine. Sugovornicu smo pitali što se konkretno nudi našim budućim studentima?

»Osječko-baranjska županija već dugi niz godina aktivno surađuje s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Srbiji kako bi osigurala očuvanje identiteta, kulture, obrazovanja i tradicije Hrvata u Vojvodini, a u posljednjih sedam godina podignuta je na još višu razinu. Suradnja se temelji na zajedničkom cilju pružanja potpore hrvatskoj zajednici kroz konkretne projekte i programe koji doprinose boljoj povezanosti i stvaranju prilika za osobni i profesionalni razvoj, osobito za mlade. Izrazito nam je zadovoljstvom što će u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem *Sajam mogućnosti* i 28. Smotru Sveučilišta ove godine posjetiti i učenici iz Vojvodine čime dodatno proširujemo doseg ovog značajnog događaja. Za maturante, a osobito buduće studente, Sajam nudi izravan kontakt s predstavnicima Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku i dvaju veleučilišta te dostupne sve detaljne informacije o studijskim programima, uvjetima upisa, stipendijama i studentskom životu. Sajam nudi i savjetovanje i podršku pri izboru studija i karijere, pa će predstavnici obrazovnih i savjetodavnih institucija biti dostupni za sve upite o akademskom usmjerenju i profesionalnim planovima. Posebna pažnja posvećena je pružanju relevantnih informacija za učenike iz Vojvodine, kako bi im prijelaz u sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj bio što lakši i ugodniji«, kaže Miranda Glavaš-Kul, te najavljuje kako će Sveučilište *Josipa Jurja Strossmayera* u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem i ove godine osigurati posebne upisne kvote za Hrvate koji su četverogodišnje srednje obrazovanje završili izvan Hrvatske te mogu ostvariti pravo upisa u prvu godinu sveučilišnih prijediplomskih studija u statusu redovitog studenta prema posebnim uvjetima (bez polaganja državne mature) i posebnoj kvoti za upis.

Ž. V.

Radujte se narodi

Božićni koncert u Surčinu održan je u župnoj crkvi Presvetog Trojstva 12. siječnja. Ovim koncertom Hrvatska čitaonica *Fischer* završila je manifestaciju *Božić u Surčinu* 2024. koju je financirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

U punoj crkvi pjevale su se božićne pjesme. Djeca **Marija i Đorđe Božani** i **Luna Fancanelo** otvorili su koncert. Pjevali su tradicionalnu koledarsku pjesmu *Dobro veče, gospodaru* koju čestitari pjevaju na Badnjak obilazeći kuće rodbine, kumova i susjeda. U drugom dijelu koncerta božićne pjesme izveo je **David Satmari** uz pratnju njegove majke orguljašice **Zoje Satmari** i ujaka **Kristijana Gojanija** te mješovitog zbora župe Presvetog Trojstva i člana Beogradske opere **Ivana Kruljca**. U trećem dijelu koncerta božićne pjesme pjevali su tamburaši. Prvo su nastupali gosti iz Petrovaradina, mladi tamburaški sastav HKPD-a *Jelačić* pod vodstvom **Marine Prešove** sa solistom **Branimirom Čorićem**, a zatim tamburaši Hrvatske čitaonice *Fischer* pod vodstvom **Miloša Prodanovića** i solistom **Petrom Štamparom**. **Ivica Ljevar** pročitao je svoju pjesmu posvećenu tamburici.

»Ovo je jedan izuzetan tradicionalan Božićni koncert u Surčinu sa zanimljivim sadržajem. Svaka pjesma je privukla pažnju publike«, rekla je orguljašica Zoja Satmari.

»Željeli smo da nam koncert bude raznovrstan i da ispunimo želju za sudjelovanjem u programu od najmlađih do najstarijih članova i župljana. Drugu godinu koncert otvaraju djeca Božanijevih s pjesmom čestitara. Nastupio je i David Satmari, sin naše orguljašice koji ima oblik autizma (Aspergerov sindrom) ali rado i lijepo pjeva i moli. Zbor crkve Presvetog Trojstva čine župljani koji su većinom i članovi udruge. Ovaj zbor pjeva puno godina i iako mu se priključuju novi članovi, zbor je uvijekban. Naša župa je poznata po pučkom pjevanju te ovaj zbor u suštini predvo-

di ostale vjernike u crkvi. Ivan Kruljac je član župe Novog Beograda, ali je često gost na misama u našoj župi gdje se uvijek priključu zboru i solira psalme. Nažalost, zbog bolesti solista *Momci sa Orešca* ove godine nisu mogli sudjelovati. Drago mi je što su nam gosti mladi tamburaši HKPD-a *Jelačić*. Oni su i naši tamburaši. Srećemo se na raznim manifestacijama i želimo im pružiti mogućnost druženja«, kaže predsjednica surčinske udruge **Katica Naglić**.

Poziv za goste iz Petrovaradina proizašao je iz druženja tamburaša surčinske i petrovaradinske udruge. Pregovore su vodili **Martina Ursić** i **Petar Katić**, najstariji tamburaš u orkestru *Fischera* koji uvijek i rado odlazi na sve manifestacije i svojom otvorenošću ostvaruje kontakte sa svim mladim tamburaškim orkestrima kako u Srijemu, Vojvodini tako i u Hrvatskoj. Predložio je tamburaše *Jelačića* za goste koncerta jer su tamburaši *Fischera* već dva puta gostovali u Petrovaradinu.

»S članovima i mladim tamburašima Hrvatske čitaonice *Fischer* upoznali smo se na susretima mladih Srijemske biskupije u Petrovaradinu, Srijemskim Karlovcima i Maradiku. Druženje smo nastavili u Tavankutu na tamburaškom seminaru, u Rumi na manifestaciji *Srijemci Srijemu*, na Božićnom koncertu župnih zborova Srijemske biskupije u Petrovaradinu i evo nas na Božićnom koncertu u Surčinu. Najveći dojam ovog koncerta ostavio je zajednički nastup tamburaša *Fischera* i *Jelačića* s pjesmom *Radujte se narodi* koju su zbarski izveli svi sudionici i publika«, izjavila je Martina Ursić.

Koncertu je nazočio zamjenik predsjednika Skupštine Grada Beograda **Igor Jovanović**, a goste je pozdravio župnik domaćin preč. **Marko Kljajić**. Božićno vrijeme u Surčinu je radosno i dostojanstveno završeno ovim koncertom.

K. N.

Slankamenački *betlemaši* u posjetu Virovitici

Rano ujutru, na blagdan Sveta tri kralja, 6. siječnja, slankamenački *betlemaši* krenuli su put Virovitice, mjesta gdje je dio mještana Slankamena nakon 90-ih našao svoj novi dom. U sklopu božićnih blagdana u dogovoru sa župnicima u virovitičkom dekanatu, ove godine *betlemaši* su posjetili kućanstva nekih njihovih bivših mještana te donijeli radost Božića i sveta Tri kralja u njihova kućanstva. Prvo odredište je bilo crkva sv. Ilije proroka u Gradini, gdje su *betlemaši* na koncu svete mise prikazali ovaj običaj u Slankamenu.

»Za vrijeme pjevanja *betlemaša* na licima ljudi mogli su se vidjeti osmjesi, ali i suze, jer su se prisjetili svog običaja kojeg nisu vidjeli niti čuli više od 25 godina. Nakon gromoglasnog pljeska ovaj događaj je ovjekovječen zajedničkom fotografijom *betlemaša* sa župnikom domaćinom vlč. **Borisom Divkovićem** i vjernicima. Na poziv župnika vlč. **Ljube Krmara** prisustvovali smo i večernjoj svetoj misi u župi svete Terezije Avilske gdje smo također pred župlja-

nima prikazali običaj *betlemaša* u Slankamenu«, kaže **Darko Peka** iz Novog Slankamena.

Ovo je prvi put da su *betlemaši* iz Novog Slankamena pjevali u Virovitici, no nadaju se da će to u narednim godinama postati uobičajeno.

S. D.

Foto: Darko Peka

Ines Bajić iz Subotice

Kantautorica i mentorica

Glazbeni put naše sugovornice **Ines Bajić** iz Subotice započinje još u njenom ranom djetinjstvu, kada su njene odgojiteljice primijetile kako dobro reagira na glazbu. Na njihov nagovor mama ju je odvela na prve sate folklora u HKC *Bunjevačko kolo*, a sa sedam godina upisuje i osnovnu glazbenu školu. Od tada njen život ispunjen je gotovo isključivo glazbom, koja je nešto, kako sama kaže, što je pokreće i svakodnevno ispunjava.

»Prvi nastup je bio sigurno već negdje u vrtiću ili predškolskom. Bila sam baš mala, jedno tri ili četiri godine, kada sam krenula na folklor i išla sam do devete godine. Tako je nekako sve počelo. Sa sedam godina upisala sam glazbenu školu i onda nisam više stizala jedno i drugo, inače sam upisala tamburicu. Kao i svako dijete, htjela sam svirati klavir, ali više nije bilo mjesta za upis. Potom, htjela sam upisati gitaru, ali je na tom saslušanju bila **Mira Temunović** i ona me je nagovorila da upišem tamburu. Pomoglo je i to što je pola mog odjeljenja u *Matku* išlo na tamburu. Uglavnom, završila sam tamburu u klasi **Sonje Berta**. Pored sviranja, pjevala sam u jednom zboru, a tada sam počela pjevati i u *Prorocima*«, priča Ines Bajić.

Klavir, gitara i tambura

Iako ju je, kada je došao trenutak za upis srednje škole, više privlačila jazz glazba i jazz pjevanje, igrom sudbine tamburica je ostala njezin glavni instrument. Upravo ju je taj izbor i natjerao da otkrije tradicijsko pjevanje.

»Nakon osnovne, jedino što mi je bilo u glavi je srednja glazbena – ništa drugo nisam htjela. Generalno sam težila ka nekom stranom, jazz prizvuku, bila mi je velika želja upisati jazz pjevanje. Na kraju, nije bilo ništa od toga, te sam nastavila s tamburom jer mi je već bila dobro poznata, ali sam uvijek više voljela pjevati nego svirati. Tako sam usporedo kod **Tamare Štricki** krenula na tradicijsko pjevanje. Ona me je zainteresirala za cijelu tu granu muzikologije i bilo mi je baš zanimljivo. Dopuštala mi je da prisustvujem i na predavanjima za starije učenike. Povučena svim tim upisala sam etnomuzikologiju na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu. U biti, očekivala sam više od fakulteta, u srednoj sam imala divna iskustva i što se tiče Tamare, ali i ostalih profesora. Fakultet nije bio onakav kakav sam očekivala da će biti, te sam se vratila u Suboticu i zaposlila sam se u *Tehnomaniji*«, kaže naša sugovornica.

Mama mi je kupila gitaru kada sam imala 12 godina. Počela sam pisati pjesme na engleskom, tek kasnije sam se oprobala na materinjem jeziku, priča naša sugovornica

Period srednje škole je, kako kaže, bio baš intezivan. Bio je to i period kada je otkrila i mnogo nove glazbe. Prema njenim riječima, od jutra do mraka bila je u školi, usporedno je svirala u dva orkestra, ali je i pjevala jazz obrade u kafiću.

»Doista, kada se sjetim tog perioda srednje škole, u sjećanju su mi samo nastupi, stalno nastupi. Svirala sam u HGU-u *Festival bunjevački pisama* i u Subotičkom tamburaškom orkestru. Ne znam koji bih nastup izdvojila. Prvi nastup mi je bio na 'dječjem' festivalu bunjevački pisama i to mi je prvi solo

nastup. Kasnije sam nastupila i na 'velikom' festivalu i tada sam dobila nagradu za najbolju debitanticu. Dok sam završavala niže razrede, kod profesorice Tamare išla sam na pjevačku sekciju gdje su mogli dolaziti i ljudi sa strane koji nisu nužno išli u glazbenu školu. Ta grupa se zvala *Zlatovez* i to mi je također bilo lijepo i dragocjeno iskustvo. Tu sam naučila pjevati drugi glas. U suštini, u tradicionalnom pjevanju postoje tri načina pjevanja – može biti na glas, može biti na bas ili hibrid koji je nešto između ta dva. Postoji starija i novija tradicija – u Vojvodini se često prakticira ta 'novija' glazbena tradicija, dok se ona 'starija' više veže za neke južne krajeve. Tamo sam naučila mnogo toga, znanje koje sam tamo stekla mnogo mi je pomoglo kasnije kada je došao red da ja nekoga podučavam«, prisjeća se Bajić.

Prvi uspjeh kao kantautorica

Negdje u cijelom tom vrtlogu obaveza i nastupa samostalno je vježbala gitaru i počela je pisati svoje prve pjesme.

»Mama mi je kupila gitaru kada sam imala 12 godina. Počela sam pisati pjesme na engleskom, tek kasnije sam se oprobala na materinjem jeziku. Ne sjećam se točno koja je to bila godina, čini mi se kako sam bila treći srednje kada je bilo organizirano *Veče kantautora* u klubu *Mladost*, tamo sam debitirala sa svojim materijalom, otpjevala sam dvije-tri svoje pjesme na engleskom jeziku. Uvijek sam slušala mnogo strane glazbe, kada sam bila mala, recimo **Adele** mi je bila jako moćna, a u srednjoj su me počeli privlačiti i alternativniji glazbeni pravci. Bilo mi je teško početi pisati na materinskom jeziku. Općenito, pisanje teksta mi teže pada nego osmišljavanje neke nove melodije. Često mi se prvo javi neki refren koji onda ponavljam u glavi i pokušavam oko toga napraviti glazbu i ostatak teksta«, priča sugovornica.

Ines je imala prigodu odmjeriti svoje talente s drugim kantautorima na jednom novosadskom festivalu prije nekoliko godina. Otišla je na festival, kako kaže, radi reda, ali na kraju sačekalo ju je ugodno iznenađenje.

»Sa svojom prvom autorskom pjesmom na srpskom prijavila sam se na *Omladinski kantautorski festival* u Novom Sadu. Nažalost, te godine je bio online jer je bio održan tijekom korone. U žiriju je bilo, ako se ne varam, petero članova među kojima su bili i poznati glazbenici poput **Marchela**, **Nine Romić** i **Olivere Popović**. Svi su se prijavili s gotovim pjesmama snimljenim u studiju, dok sam ja poslala pjesmu koju sam snimila s drugarom na diktafonu. Pjesma je bila na srpskom, ali je imala naslov na engleskom – *Blue*. Sjećam se prozivanja pobjednika, pjesme koje su se našle na trećem i drugom mjestu su bile baš dobre i 'full' odrađene do tančina, ali na moje veliko iznenađenje, prozvali su moje ime kada je došlo vrijeme da objave pobjednika. Njima se zapravo baš to svidjelo što je snimljeno na takav način, čini mi se kako me je baš Marchelo pohvalio i rekao kako se zbog te sirove snimke baš osjetila emocija pjesme. Nisam uopće išta očekivala, prijavila sam se samo da bih sudjelovala, ali eto ja sam pobijedila, dobila sam i neki novac za to. To je bio prvi put da sam dobila nešto. U sklopu nagrade imala sam gostovanje u *Jutarnjem programu* RTS-a gdje sam izvela svoju pjesmu, a također mi je bilo osigurano snimanje te i još jedne pjesme u pravom studiju«, kaže Bajić.

Druga pjesma još uvijek nije gotova, ali Ines kaže kako nije odustala od ideje da je jednog dana dovrši.

»Nekako je sve stalo kada sam se vratila u Suboticu. Voljela bih da se vratim i posvetim tome ozbiljnije, nedavno sam završila kostur još jedne pjesme recimo. Posljednji nastup gdje sam izvodila svoje autorske pjesme mi je bio na *Književnom salonu* u Matici« istakla je ona.

Ponosna na svoje *Prelje*

Negdje 2021. godine na poziv **Senke Tešić** (djev. **Horvat**) prihvatila je da dođe u *Bunjevačko kolo* držati pjevanje. Kako se prisjeća, u tom trenutku pored posla u *Tehnomaniji* nije radila ništa vezano za glazbu i osjetila je kako joj bavljenje nekim vidom glazbe nedostaje.

»Međutim, uvijek sam govorila kako nikad neću predavati, nisam mogla sebe zamisliti kao predavača, mislim

da baš moraš voljeti prenositi znanje. Jednostavno, više sam voljela biti izvođač i nisam znala kako ću se snaći u tome, ali odlučila sam pokušati. Bila sam jako uplašena kada sam došla, bila sam samo malo starija od folklorša kada sam došla, nisam znala hoće li me prihvatiti kao neki autoritet. Zнала sam da sam ja tamo da ih naučim pjevati, ali nisam znala kako pristupiti svemu tome, ali sam nekako u hodu sve pohvatala. Tu se vraćam na onu priču s Tamarom i *Zlatovezom*, to iskustvo mi je jako dobro došlo. Uvijek gledam da djeca uživaju u tome, s po-

četka je bilo malo ustezanja, ali čini mi se kako su sada svi prihvatili kako je bolje kada se i pjeva na nastupu, kada nije samo ples. Generalno, taj posao u *Kolu* uopće ni ne promatram kao posao, to je nešto što me ispunjava«, priča sugovornica.

U sklopu *Bunjevačkog kola* Ines vodi žensku pjevačku skupinu *Prelje* koje su postale standardna točka na nastupima *Kola*, ali ponekad nastupaju i samostalno. Kako kaže, ponosna je na svoje *Prelje* i misli kako ih publika odlično prihvaća gdje god nastupali.

»Većina cura iz *Prelja* ne ide u glazbenu školu, ali su stvarno talentirane, imaju sluha i ne samo to, imaju puno volje i jako se trude. Pripremamo uglavnom tradicionalne bunjevačke pjesme, ali i pjesme iz regije. Nedavno smo pripremali jednu makedonsku pjesmu i njima se to jako svidjelo. Najčešće im se dopadne kada radimo nešto novo i što 'odudara' od našeg standardnog repertoara. Voljela bih kada bismo radili možda više takvih pjesama s nepravilnim ritmovima jer je to nešto što im se sviđa i nije im dosadno. Imali smo nedavno nastupe u Somboru i Nišu, recimo, to je sve odlično prošlo«, kaže Ines Bajić.

I. B.

Ištvan Huđi, predsjednik Saveza samostalnih sindikata Grada Subotice

Sindikati kao ključni glas radnika

Nekoliko tvrtki u Zoni u početku je imalo rezerviran stav prema nama, ali sada redovito dobivamo zahtjeve za sastanke, razgovaramo o svemu, direktori su prisutni sa svojim stručnim službama, doista mogu reći da smo na tom polju napravili pozitivne pomake. Ima još kolektiva u kojima gradimo te odnose, jer se sami radnici trebaju bolje upoznati s procedurama, a potrebna je i edukacija mladih sindikalaca kako bismo što bolje pristupili rješavanju potencijalnih problema

Uloga sindikata u očuvanju i unapređenju radničkih prava i dalje je od presudne važnosti, posebice u vremenu socioekonomskih izazova. **Ištvan Huđi**, predsjednik Saveza samostalnih sindikata Grada Subotice, u razgovoru za naš list osvrnuo se na proteklu godinu, naglasivši ključne uspjehe i probleme s kojima se radnici i sindikati suočavaju. Od produženja kolektivnih ugovora do borbe za sigurnost na radu, Huđi otkriva kako izgleda svakodnevna borba za prava radnika te koji su prioriteti za nadolazeće razdoblje.

Otpuštanja u Flenderu

Na pitanje kako bi ocijenio proteklu godinu kada je riječ o radničkim pravima i koji su bili najveći izazovi, Ištvan Huđi naglašava kako protekla godina nije bila puno drugačija od prethodnih i stalna borba za bolja prava radnika, veće plaće, neće prestati dok postoje sindikati, poslodavci, radnici i radnička klasa. Upravo je ta borba i prošle godine bila vrlo zahtjevna u smislu načina na koji se dolazi do rješenja, do određenih instanci poput poslo-

davca u poduzeću, predstavnika lokalne, pokrajinske ili republičke vlasti.

»Posao je to koji iziskuje puno truda radničkih predstavnika jer pomaci na bolje dolaze dosta sporo, ali mogu reći da smo prošle godine uspjeli produžiti kolektivne ugovore za još tri godine u svim javnim poduzećima i javnim komunalnim poduzećima na području Grada Subotice. Ovaj kolektivni ugovor je sasvim solidan, s tim da svako JP ima pravo prilagoditi kolektivne ugovore svojim specifičnostima i mogućnostima na temelju načina na koji funkcionira. Ono što nije bilo dobro prošle godine svakako su otpuštanja zaposlenika u *Flenderu*. Tako ozbiljno otpuštanje većeg broja radnika nismo imali u skorije vrijeme. Tijekom prošle godine bez posla je ostalo ukupno 180 ljudi. Radnici su imali dvije mogućnosti, sporazumni odlazak ili tehnološki višak. Budući da je sporazumni raskid bio povoljniji za radnike jer im je omogućio veće otpremnine, većina ih se odlučila za tu opciju, dok se 18 osoba odlučilo proglasiti tehnološkim viškom kako bi dobili naknadu za određeni broj mjeseci dok su na tržištu rada. Osim toga, puno smo radili na sigurnosti i zdravlju radnika na radu. Kao predsjednik, smatram da sindikat može imati najveći utjecaj na poslodavce po pitanju zaštite na radu, jer tvrtke sada drugačije gledaju na zaštitnu opremu i sigurnost nego što su to činile prijašnjih godina. Sada je veća odgovornost, a u slučaju ozljede radnika postoje mnoge procedure koje se moraju poštivati. Inspekcija rada mora izaći na teren kako bi ispitala okolnosti pod kojima je došlo do ozljede, posebice ako se radi o ozljedi na radu radnika. Vrlo je pozitivno što poslodavci prihvaćaju ove inicijative, već imamo formirana povjerenstva za zaštitu na radu u mnogim kompanijama. Oni mogu iznijeti prijedlog poslodavcu i na taj način skrenuti pozornost na određene nedostatke koji zahtijevaju inspekciju od strane inženjera kako bi se otklonili potencijalni problemi ukoliko postoje. Iz ovoga možemo vidjeti jednu od uloga sindikata, a druga je borba za povećanje plaća, poboljšanje prava kroz potpisivanje kolektivnog ugovora, borba za godišnji odmor i plaćene dane, napredovanje radnika, kao i mnoge druge stvari. Sindikat ima mjesto u društvu za djelovanje, ali mislim da još nije dovoljno iskorišteno. Kao što vidite i sami, mladih nema puno u sindikatima, njihovu energiju treba usmjeriti ka povećanju prava radnika«, govori nam Ištvan Huđi.

(Ne)poželjan partner

Upitan postoje li prepreke od pojedinih poslodavaca za sindikalno organiziranje radnika, Huđi kaže kako sindikati najčešće nisu dobrodošli u tvrtkama, jer čim se ljudi organiziraju, znači da postoji problem. Ovakvo mišljenje poslodavca traje sve dok ne shvate kako je bolje imati sindikat, jer tada imaju nekoga s kim mogu pregovarati o raznim stvarima. Kako ističe, najčešće postoji igra gluhog telefona između šefova i uprave, a radnik i direktor rijetko su u kontaktu. Putem sindikata radnici izravno pregovaraju s upravom poduzeća.

»Nekoliko tvrtki u Zoni u početku je imalo rezerviran stav prema nama, ali sada redovito dobivamo zahtjeve

za sastanke. Razgovaramo o svemu, direktori su prisutni sa svojim stručnim službama, doista mogu reći da smo na tom polju napravili pozitivne pomake. Ima još kolektiva u kojima gradimo te odnose, jer se sami radnici trebaju bolje upoznati s procedurama, a potrebna je i edukacija mladih sindikalaca kako bismo što bolje pristupili rješavanju potencijalnih problema. Pregovaračke vještine se uče, stoga je potrebno naći vremena i volje, jer samo tako se može raditi u općem interesu radnika«, rekao je Huđi.

Na pitanje kakve su izmjene Zakona o radu potrebne po njegovom mišljenju, rekao je kako su stalno na stolu kolektivni ugovori. Oni se dogovaraju uglavnom sa svim poduzećima pojedinačno. Kako kaže, za sada samo javni sektor i cestari imaju uređene kolektivne ugovore, dok svi ostali granski sindikati, poput metalaca, poljoprivrednika i drugih, nemaju.

»Potrebno je puno učiniti kako bi se dogovorili i uredili odnosi između radnika i poslodavaca koji su obostrano prihvatljivi. Treba više govoriti o medijalnoj plaći, kada se pogleda prosjek u Srbiji koji je oko 98.000 dinara neto. To je za većinu radnika nedostižna brojka. Imate mjesta koja imaju prosječnu plaću preko 160.000 dinara, dok u isto vrijeme imate općine s prosječnom plaćom od 70.000 dinara. Socijalni jaz između bogatih i siromašnih se produbljuje, inflacija je jednaka za sve, ali radnici s nižim primanjima osjećaju posljedice puno teže od onih s višim plaćama. Medijalna plaća je puno realnija kada je riječ o primanjima radnika, koja trenutno iznosi oko 79.000 dinara neto«, govori Ištvan Huđi.

Nastavlja kako je po njegovom mišljenju najugroženiji sektor u prošloj godini bila trgovina jer plaće nisu adekvatne. Puno ljudi radi u tom sektoru, ali ih i dalje nije dovoljno, rade sve praznike, nemaju redovne slobodne dane i time su oni najugroženiji po pitanju učinka i zarade. Naglašava kako su se razne situacije morale drugačije posložiti u velikim trgovinskim tvrtkama, pogotovo rad nedjeljom.

Od prioriteta sindikata u ovoj godini Ištvan Huđi navodi kako je ova godina ujedno i izborna, biraju se predstavnici radnika na svim razinama, od lokalne do državne.

»Zakon o radu mogao bi biti jedan od prioriteta ako se bude mijenjao, također socioekonomski savjeti i dijalozi na svim razinama. Radit ćemo na kolektivnim ugovorima tamo gdje oni ne postoje, jer to je nešto što se od nas očekuje. Ono što bih istaknuo je nešto na čemu Sindikati Srbije i Vlada moraju raditi, a to je pitanje oko penala za odlazak u mirovinu prije starosne granice. Sindikat Srbije i Sindikat UGS pokrenuli su ovo pitanje na Socijalno-ekonomskom savjetu, ali još nismo došli do zadovoljavajućih rezultata. Prema našem mišljenju, učinjena je nepravda prema ljudima koji su navršili 40 godina staža, recimo sa 60 godina, ako odluče otići u mirovinu, čekaju ih trajni penali. Sindikat je tražio da se oni ukinu kada se navršu 65 godina života, kao što je to slučaj u nekim zemljama Europske unije, da više ne bude trajno smanjenje mirovine, već privremeno. To je nešto na čemu treba raditi jer ovo pitanje muči mnoge«, zaključuje Ištvan Huđi.

I. U.

Završena Zimska škola hrvatskog folklora u Sisku

Plesovi, nošnje i glazbala Dinarskog područja

Trideseet i prva po redu Zimska škola hrvatskog folklora u organizaciji Hrvatske matice iseljenika održana je od 3. do 12. siječnja u Sisku. Škola je obuhvaćala program plesova, nošnji i glazbala Dinarskog područja: Like, Podvelebitskoga kanala, Ravnih kotara, Bukovice, zadarskog priobalja, otoka Paga, Ugljana i Dugoga otoka, Šibensko-primoštenskog priobalja, Zagore i otoka, Drniške i Sinjske krajine, Poljica, Zabiokovlja, Imotske krajine i doline Neretve, te plesove Hrvata u Bosni i Hercegovini koji pripadaju tom plesnom području: zapadne i sjeverne Hercegovine, Završja, Kupresa, zapadne Bosne i srednjobosanskoga gorja.

Među više od stotinu polaznika iz svijeta, od Europe do Australije, bili su i Hrvati iz Srbije. Polaznik sekcije za tamburu bio je **Nenad Temunović** iz HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice. S ovim sudjelovanjem i položenim ispitima, Temunović je postao prvi polaznik tamburaš u povijesti Škole hrvatskog folklora koji je položio sve četiri zone – panonsku, dinarsku, alpsku i jadransku. Od 2020. on je pohađao četiri zimske i četiri ljetne škole, položivši ukupno tridesetak ispita.

Glavni cilj ovog programa jest očuvanje izvornosti folklora te promicanje autorske, etnološke i folklorističke

utemeljene reinterpretacije. Školom se ostvaruju i važni ciljevi HMI-ja: očuvanje, jačanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture i hrvatskog nacionalnog i etničkog identiteta u hrvatskom iseljentištvu, među pripadnicima hrvatskih zajednica izvan domovine i kod Hrvata u Bosni i Hercegovini te povezivanje raseljene i domovinske Hrvatske. Domaćini su bili Grad Sisak i Hotel *Panonija*.

H. R.

Veliko prelo 2025.: Natječaj za preljsku pismu i naljepšu prelju

HKC *Bunjevačko kolo* organizira *Veliko prelo 2025.* koje će biti održano u subotu, 25. siječnja, u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici. Gosti se očekuju od 19 do 20 sati, kada počinje službeni dio programa.

Tijekom programa goste će zabavljati tamburaški ansambl *Ruže*, klapa *Kampanel* i **Neno Belan & Fiumens**. Cijena ulaznice je 3.800 dinara. U cijenu je uključena večera i piće. Svaka ulaznica sudjeluje u izvlačenju bogate tombole, a glavna nagrada je i ove godine ljetovanje na Hrvatskom primorju. Sve informacije u vezi s rezervacijom i kupovinom karata mogu se dobiti od 6. siječnja u uredu HKC-a *Bunjevačko kolo* ili na telefon: 064/659-08-29 ili 024/555-589, radnim danima od 8 do 14 sati.

Kao i ranijih godina, organizatori su u povodu manifestacije objavili dva natječaja: za izbor najljepše prelje i za najbolju preljsku pismu *Velikog prela 2025.*

Glede izbora za najljepšu prelju, prijavu za natječaj moguće je predati putem e-mail adrese hkcbunjevackokolosubotica@yahoo.com,

s naznakom za *Veliko prelo 2025.* – natječaj za prelju ili putem facebook stranice HKC *Bunjevačko kolo* (u Inbox). Uz prijavu je potrebno dostaviti: ime i prezime, mjesto stanovanja, godinu rođenja i kontakt telefon. Prelja za izbor na *Velikom prelu* mora biti odjevena u bunjevačku narodnu nošnju, a sve zainteresirane organizatori mogu pomoći oko izbora nošnje. Natječaj je otvoren do 21. siječnja.

Kada je riječ o natječaju za preljsku pismu, pjesme je potrebno dostaviti na e-mail adresu: hkcbunjevackokolosubotica@yahoo.com ili poštom na adresu: HKC »Bunjevačko kolo«, Preradovićeva br. 4, 24000 Subotica, s naznakom za *Veliko prelo 2025.* – natječaj za »preljsku pismu«. Uz prijavu je potrebno napisati tko je autor pjesme i kontakt telefon, adresu i e-mail. Pjesma treba biti napisana na hrvatskom jeziku ili na ikavici s temom koja je prigodna uz prelo, zimu, blagdane, bunjevačke običaje i tomu slično.

Povjerenstvo za izbor *preljske pisme* informaciju o tome tko su autori pjesama dobivaju tek nakon izbora pobjednika. Natječaj je otvoren do 20. siječnja.

Kraljci u Rumi

RUMA – I ove godine u prostorijama HKPD-a *Matija Gubec* u Rumi, neoženjeni muškarci, *kraljci*, organizirali su plesnu zabavu. Tradicionalnoj igrici, 11. siječnja, prethodio je ophod *kraljaca*, običaja koji se u Rumi prakticira više od jednog stoljeća i po kome su tamošnji Hrvati specifični. Običaj je da se na blagdan Sveta tri kralja okupe *kraljci* – neoženjeni muškarci, ukrašeni novogodišnjim ukrasima i zajedno posjećuju kućanstva u Rumi pjevajući pjesmu *Narodi nam se kralj nebeski*, javljajući radosnu vijest o rođenju Isusa Krista. Nakon pjevanja pjesme domaćini ih daruju kobasicama, vinom, rakijom i novcem. Od prikupljenih darova *kraljci* organiziraju igranku u prostorijama Društva. Običaj *kraljaca* uvršten je u registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

S. D.

Tribina Papa Ivan Pavao II. i Hrvatska

ZAGREB – Zajednica protjeranih Hrvata Bačke, Banata i Srijema organizirala je 13. siječnja tribinu *Papa Ivan Pavao II. i Hrvatska*, u sjećanje na 13. 1. 1992. kada je prije točno 33 godine Vatikan priznao Hrvatsku. Tribinu je vodio povjesničar **Marko Raič**, a govorili su publicist **Zlatko Pinter** i **Domagoj Pejić**, novinar Hrvatskog katoličkog radija koji je napravio četiri filma o papi **Ivanu Pavlu II.**

Članovi Zajednice protjeranih, Zavičajnog kluba *Ban Josip Jelačić*, Inicijative *Zajedno*, razgovarali su o raznim temama, između ostalog i o nastavku suradnje.

Predstavljanje Leksikona u Vinkovcima

VINKOVCI – Predstavljanje 16. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* bit će održano večeras (petak, 17. siječnja) u 18 sati u Gradskoj knjižnici i čitaonici u Vinkovcima. Promociju organiziraju Ogranak Matice hrvatske u Vinkovcima i Hrvatska matica iseljenika – Podružnica u Vukovaru. Svezak će predstaviti **Silvio Jergović**, voditelj Podružnice HMI, dr. sc. **Dražen Švagelj**, predsjednik Ogranka MH, **Mato Groznica**, predsjednik Hrvatskog akademskog društva, i dr. sc. **Slaven Bačić**, glavni urednik *Leksikona*.

Predstavljanje knjige Marije Šeremešić

SOMBOR – Predstavljanje knjige **Marije Šeremešić** *Korak po korak, kroz svaki sokak* bit će održano u četvrtak, 23. siječnja, u maloj dvorani Gradske kuće u Somboru, u 18 sati. Knjiga je objavljena u nakladi UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora a na više od 200 bogato ilustriranih stranica ispričana je priča o monoštorskim sokacima, zanimljivim ljudima, čardama, kavanama...

Marinbal u Lemešu

LEMES – HBKUD *Lemeš* organizira *Marinbal* koji će biti održan u subotu, 1. veljače, u mjesnom Domu kulture, s početkom u 19 i 30 sati. Za dobru zabavu bit će zadužen Tamburaški sastav *Đuvegije* iz Sombora. Goste očekuje tradicionalni lemeški paprikaš, piće u neograničenim količinama, bogata tombola i *fanki* u ponoć. Cijena ulaznice je 3.000 dinara. Organizatori mole sve zainteresirane da zbog ograničenog broja mjesta blagovremeno rezerviraju svoje karte. Informacije i rezervacije na telefon: **Tamara Kanjo Brkić** 061/647-79-70.

Bunjevačko prelo u Zagrebu

ZAGREB – Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata organizira 15. veljače *Bunjevačko prelo u Zagrebu*. Prelo će biti održano u restoranu *Heart by Lido*, s početkom u 19 sati. U programu sudjeluju Ansambl *Hajo* iz Subotice i HKPD *Matija Gubec* iz Tavan-kuta.

VIII. Šokačka večer
HKU "Antun Sorgg"

8. veljače (februara) 2025.
TS Kuće iz Subotice
Večera uz neograničeno piće -
3000 dinara po osobi

Bački dvor,
jezero Provala od 18h

Rezervacije:
Kriszta Szűcs - (+381) 069 586 5637
Vedrana Bačić - (+381) 060 077 5520
Daria Bošnjak - (+381) 060 377 5521

Organizirana je bogata tombola!

 www.h2portal.eu

Projekt »Godine novog preporoda« nastavlja se i u 2025. godini

Hommage velikanima i događajima

*Godina pred nama donosi obljetnice
vezane uz istaknute ličnosti u
područjima kulture, društvenoga
života i politike kao i znamenite
povijesne događaje*

U cilju memoriranja vlastitoga naslijeđa, a na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, od 2012. godine provodi se projekt koji za cilj ima podsjećanje na velike ličnosti, ali i važne događa-

programa kao i putem medijskih objava i priloga«, kaže ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

Godina je »bogata«, a prve, siječanjske, obljetnice već su obilježene. Kroz medijske objave, početkom godine

Živko Bertić

Josip Vuković Đido

Tugomir Alaupović

Mara Švel-Gamiršek

je koji su obilježili povijest te danas manjinske zajednice. S početka taj je projekt nosio naziv »Godina hrvatskih velikana«, a posljednjih godina njegov je koncept snažnije uobličen te se odvija pod nazivom i sloganom »Godine novog preporoda«. Osim ZKVH-a u realizaciji projekta sudjeluju i druge institucije hrvatske manjine u Srbiji – Hrvatsko nacionalno vijeće i NIU *Hrvatska riječ*, hrvatske udruge te pojedinci iz lokalnih zajednica. »I ovoga puta godina pred nama donosi iznimno bogato naslijeđe ovdašnjih Hrvata u područjima kulture, društvenoga života i politike. Podsjetit ćemo javnost na plodove više znamenitih hrvatskih velikana koji su rođeni ili su stvarali na području današnje Vojvodine. Ove godine imamo puno obljetnica vezanih za različita mjesta – poput Subotice, Petrovaradina, Šida i Kukujevac gdje s predstavnicima hrvatskih udruga i Katoličke crkve te pojedincima dogovaramo suradnju na programima obilježavanja. Obljetnice će biti obilježene kroz različite vrste

prisjetili smo se književnice **Mare (Marije) Švel-Gamiršek** (Srijemska Mitrovica, 3. 1. 1900. – Zagreb, 7. 12. 1975.) u povodu 125. obljetnice njezina rođenja te učiteljice i kulturne djelatnice **Viktorije (Vite) Grunčić** (Subotica, 9. 1. 1925. – 25. 11. 2011.) povodom stoljeća od njezina rođenja.

Bertić, Crnko, Đido, Prepek...

U veljači će biti obilježeno 150 godina rođenja književnika, esejista, satirika, humorista, pisca crtica i pripovijedaka, odvjetnika i političara dr. **Živka Bertića** (Kukujevci, 20. 2. 1875. – Zemun, 25. 10. 1938.) te 175 godina godina od rođenja **Mihovila Mijata Crnka** (Kostajnica, 25. 2. 1850. – Petrovaradin, 4. 4. 1916.) koji je bio učitelj u Petrovaradinu, pedagog, dječji pjesnik i pisac.

U ožujku se obilježava 75 godina od smrti političara i publicista **Josipa Vukovića Đide** (Gornji Tavankut, 14. 2.

1890. – Subotica, 4. 3. 1950.) te 125 godina od rođenja zborovođe, orguljaša, skladatelja, melografa, književnika i pedagoga **Stanislava Prepreka** (Šid, 16. 4. 1900. – Petrovaradin, 13. 2. 1982.).

Svibanj donosi obljetnicu – 125 godina od rođenja spisateljice i autorice srpsko-mađarskog rječnika **Marice Vujković Cvijin** (Subotica, 20. 5. 1900. – 15. 11. 1964.).

U kolovozu »padaju« tri obljetnice: 100 godina od rođenja pučke pjesnikinje **Kate Ivanković** (Tavankut, 18. 8. 1925. – Subotica 12. 3. 2017.); 125 godina od smrti pjesnika, suurednika i glavnog suradnika *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Bunjevačke i šokačke vile* **Blaža Modrošića** (Lonja kraj Sisaka, 30. 1. 1839. – Lipova/mađarski Lipo, 20. 8. 1900.) te 275 godina od rođenja **Matije Petra Katančića** (Valpovo, 12. kolovoza 1750. – Budim, 24. svibnja 1825.) koji je bio književnik i latinist, sveučilišni profesor, prevoditelj, leksikograf, povjesničar, geograf, numizmatičar, kartograf i franjevac. Također, prevoditelj je prvog cjelovito tiskanog Svetog pisma na hrvatski jezik i smatra se začetnikom moderne hrvatske arheologije.

Stanislav Preprek

Pavao Bašić Palković

Mišo Brajac

Miroslav Vaupotić

Šabić, Brajac, Vaupotić...

Rujan donosi obljetnice troje istaknutih ličnosti: 75 godina od rođenja i 25 godina od smrti znanstvenice, pedagoginje, spisateljice, profesorice i autorice udžbenika dr. sc. **Ane Gabrijele Šabić** (Tavankut, 6. 9. 1950. – Zagreb, 12. 8. 2000.); 100 godina od rođenja književnika, književnog povjesničara i antologičara **Geze Kikića** (Subotica, 15. 9. 1925. – Dubrovnik, 22. 3. 2002.) i 125 godina od rođenja političara **Miše Brajca** (Starčevo, 27. 9. 1900. – 26. 1. 1990.), dok ćemo se u listopadu sjetiti pjesnikinje, dramske spisateljice, dramaturginje i slikarice **Zvezdane Asić** (Kovačić, Šarić) (Zagreb, 15. 9. 1946. – Novi Sad, 1. 10. 2000.).

U studenom se navršava 100 godina od rođenja književnog kritičara i povjesničara **Miroslava Vaupotića** (Petrovaradin, 22. 11. 1925. – Zagreb, 12. 6. 1981.) i 75 godina od smrti književnice **Marije Tomšić – Im** (Srijem-

ska Mitrovica, 7. 12. 1870. – Zagreb, 30. 11. 1950.).

I prosinac donosi više obljetnica: 25 godina od smrti anglista, jezikoslovca i filologa **Rudolfa Filipovića** (Zlatar, 15. 9. 1916. – Zagreb, 20. 12. 2000.) (u monografijama o srijemskomitrovačkoj gimnaziji često je spominjan kao važan učenik koji je polazio tu školu); 100 godina od rođenja opernog pjevača, baritona **Tugomira Alaupovića** (Zemun, 26. 12. 1925. – Zagreb, 25. 6. 2005.) i 150 godina od rođenja književnika i novinara **Pavla (Pavao) Bašića Palkovića** (Subotica, 1. 12. 1875. – Zaječar, 10. 1. 1931.).

Povijesni događaji

Kada je riječ o događajima, Hrvatski sabor je 2025. proglasio Godinom obilježavanja 1100. Obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Prije 100 godina ta je obljetnica (tada tisućljeće Hrvatskog Kraljevstva) obilježena diljem Kraljevine SHS, među ostalim i u Subotici te Srijemskoj Mitrovici. U Subotici su bile dvije proslave ovoga milenija:

s jedne strane ona koju su organizirala hrvatska društva (20. rujna), a s druge režimska koju je predvodila jugoslavenska sokolska organizacija (8. rujna).

Ove godine obilježava se i stoljeće od osnutka Hrvatskog pjevačkog društva *Neven* iz Petrovaradina (2. 5. 1925.), stoljeće od pojave *Hrvatskih novina* (nastavak *Subotičkih novina*) pod uredništvom **Miška Prčića** te 150 godina osnutka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Petrovaradin. Unutar Katoličke crkve, godina 2025. je sveta godina s geslom »Hodočasnici nade«.

Prije stoljeća, 1925. godine, dogodila se i prirodna nepogoda koja je nanijela štetu trima crkvama u Subotici i okolici: na crkvi u Žedniku toranj je svaljen, svod probijen a krov na više mjesta načet; na kerskoj crkvi s tornja na krov pala je rozeta teška 100 kg, probila krov i oštetila orgulje; na crkvi sv. Jurja srušen je dio tornja, probijen krov i oštećene su orgulje.

D. B. P.

Nova knjiga Ruže Silađev

Djetinjstvo koje ne poznaješ

U nakladi NIU *Hrvatska riječ* izašla je knjiga priča za djecu *Djetinjstvo koje ne poznaješ* autorice **Ruže Silađev**. Zbirka je podijeljena u dvije stilski i sadržajno različite cijeline, prva *U vrtu Beskrajno zeleno* prilagođena je mlađem, a druga *Djetinjstvo koje ne poznaješ* starijem uzrastu. Priče su obogaćene ilustracijama **Adrijane Vukmanov Šimokov** koje vedrim tonovima oslikavaju prizore iz ove zbirke.

Urednica knjige je profesorica hrvatskog jezika i književnosti **Ana Gaković**.

U vrtu Beskrajno zeleno

Prvi dio knjige naslovljen *U vrtu Beskrajno zeleno* donosi prizore iz života biljaka, životinja i kukaca u vrtu tijekom proljeća. Kako u pogovoru Gaković navodi, živopisna naracija i kratki dijalozi pletu priče o prirodnim pojavama, imenima cvijeća, prijateljstvu i dobroti.

»Umjetnička mašta isprepleće se s narodnim predajama i mitologijom i tako pred čitatelje dovodi likove vjetra Lahorka Nemirka, Potočića Preskočića, vrapca Dživ-Džana, Kristu Glistu, Tratinčicu ili Krajcaricu, Pčelicu Vrijednicu, mačka Tomu, lozu Povijušu, božicu Vesnu i druge. Iz svake se priče iščitava poruka o životu koji se razvija, raste, mijenja, zamire i obnavlja. Isto tako svaki od protagonista u vrtu i prirodi ima svoje mjesto, svoju ulogu, nezamjenjivu ljepotu i osobnost. Priče nas potiču na zaboravljeno divljenje malim stvorenjima, otkrivanje detalja i ljepotu stvorenog svijeta koji nas okružuje i uvijek iznova može iznenaditi svojim skladom«, navodi se.

Djetinjstvo koje ne poznaješ

Druga cjelina po kojoj cijela zbirka nosi naziv *Djetinjstvo koje ne poznaješ* upoznaje čitatelje s prilikama spiseljivog odrastanja.

»U njima se oslikavaju društveni, kulturni i etnološki obrisi podneblja, što djelu daje dodatnu poučnu vrijednost. U ovim pričama nema tendencije idealističkog prikaza djetinjstva, već se u njima progovara i o dječjim razočaranjima, nadanjima, skromnom životu, doživljenim nepravdama i dječjim iščekivanjima i radostima. Sve to iznosi se ponekad pogledom djevojčice, a ponekad progovara i glas odrasle pripovjedačice koja se svega toga prisjeća i uspoređuje prošlo i današnje vrijeme. U pričama se tematiziraju i opisuju nekadašnji poslovi poput kiseljenja kupusa, stari predmeti, poput 'mačke' za dohvaćanje predmeta palih u bunar, zgode iz školskih klupa i dječji nestašluci«, bilježi urednica knjige Ana Gaković.

Svoj primjerak knjige možete preuzeti u prostorijama NIU *Hrvatska riječ* (Preradovićeva 11) po cijeni od 700 dinara.

Bilješka o autorici

Ruža Silađev rođena je 1949. u Sonti, gdje i danas živi. Po obrazovanju je farmaceutkinja, sada u mirovini. Piše kratku prozu, pjesme, pripovijetke za djecu i dramske tekstove.

Objavila je do sada tri knjige. NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavila joj je knjige *Divani iz Sonte* u dva izdanja (2007. i 2008.) i *Šokica pripovida* (2011.), a u vlastitoj nakladi objavila je knjigu kratke proze *Sonta u sjećanjima šokačkim* 2019. godine. *Divani iz Sonte* prva je knjiga proze na šokačkoj ikavici u povijesti objavljena s lijeve strane Dunava.

Proza i tekstovi Ruže Silađev objavljeni su i u *Klasju naših ravni*, *Subotičkoj Danici*, *Hrvatskoj riječi*, *Glasu ravnice*, *Zvoniku* i *Hrvatskim novinama* u Subotici, časopisu *Lola* iz Banja Luke, *Zvona i Nari* iz Istre, na online glasilu *Hrvatski glas Berlin*, časopisima *Marulić*, *Matica* i *Kvaka* u Zagrebu, *Šokadija* i *Šokci u šokačkoj riči* u Vinkovcima, *Glasu Slavonije* u Osijeku, *Glasu komune* (Novom glasu komune) i *Isteru* u Apatinu, zbirkama priča *Preprekova jesen* i *Put do istine*. Pjesme je objavljivala u *Liri naivi*, u zbirkama pjesama s *Rešetaračkih susreta*, u zbirkama *More na dlanu* i *Kultura snova*, Zagreb. Priče za djecu objavljuje u časopisu za djecu *Hrcko*. Zastupljena je i u panorami suvremene proze za djecu i mlade Hrvata u Vojvodini *Zapisane avanture za male i velike* i antologijama pjesama *Odsjaji ljubavi: panorama suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini* i *Život je pisma: Antologija hrvatskoga pučkog pjesništva u Srbiji 'Lira naiva' 2003. – 2022.*

Za svoj rad dobila je nekoliko nagrada i priznanja. Dobitnica je prve nagrade na uskršnom natječaju katoličkog lista *Zvonik* (2016.) za priču o milosrđu; prve i druge nagrade na natječaju *Za lipu rič* u Sonti 2018. odnosno

2019. godine; treće i druge nagrade za kratku priču na natječajima *Preprekova jesen 2017.* i *Preprekova jesen 2023.* u Novom Sadu; druge nagrade za pjesmu na *Večeri ikavice* u Stanišiću 2017. kao i na natječaju Novosadske novinarske škole, 2016. i 2018. njene dvije priče (pisane na hrvatskom kao jeziku nacionalne manjine) objavljene i prevedene na pet jezika i snimljene na audio CD-u za slijepu djecu. Katoličko društvo *Ivan Antunović* iz Subotice dodijelilo joj je 2020. godine nagradu *Ivan Antunović* u kategoriji zaslužnog pojedinca hrvatske zajednice u Srbiji. Godine 2022. dobila je Nagradu za životno djelo na području književnosti koju dodjeljuje Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova* a 2021. godine nagradu Općine Apatin 24. oktobar za očuvanje tradicijskih vrijednosti i književnost. Također, dobitnica je i diplome *First Virtual Art Olimpiad* Udruženja balkanskih umjetnika povodom Međunarodnog dana djece, 2020.

Njezin dječji igrokaz *Spasimo planet* izveden je 2019. u Kulturnom centru Novi Sad. Priče *Ruski grob* i *Tetica* prevedene su na ruski jezik i objavljene 2021. u ruskim medijima *Rosijskaja gazeta* i *Besmrtni puk*.

»Godine novog preporoda«: 100 godina od rođenja Viktorije Grunčić (1925.-2011.)

Učiteljica i kulturna djelatnica

ćem, Balintom Vujkovim, Perom Tumbasom – Hajom, Barnabom Mandićem, Ivanom Prčićem – Gospodarom, koje je sve na rad potaknuo **Pere Stantić**. Poslije je do umirovljenja učiteljica u Subotici – u Vježbaonici Učiteljske škole te u OŠ *Jovan Jovanović Zmaj*, koja se nalazi u oduzetome samostanu sestara *Naše Gospe*. Nakon odlaska u mirovinu predavala je hrvatski jezik u biskupijskoj gimnaziji *Paulinum* u Subotici.

Stručne članke objavljivala je u pedagoškim časopisima *Naša škola* (Sarajevo, 1974. 1976.) i *Prosvetni pregled* (Beograd, 1976). Od 1978. do 1993. bila je pomoćnica kantora u više subotičkih župa (sv. Juraj, sv. Marija, u Žedniku, Đurđinu, na Paliću i dr.), od 1979. do 1993. pisala je tekstove za meditativne večeri u povodu *Dužijance* i uvježbavala mlade za nastupe koji su se održavali u subotičkoj katedrali, bila je članica proširenoga uredništva *Bačkog klasja* i *Subotičke Danice*, članica organizacijskoga odbora za proslavu 300. obljetnice obnovljene crkvenosti među bačkim Hrvatima (1986.), jedan je od osnivača *Bunjevačke matice* (kasnije *Matice hrvatske Subotica*) 1995. i njezina predsjednica 1995. – 2005., te urednica *Klasja naših ravni* 1996. – 2003. Pjesme je objavljivala i pisala članke u *Bačkom klasju*, *Subotičkoj Danici*, *Glasu ravnice*, *Zvoniku*, *Klasju naših ravni*, *Zborniku Ivana Antunovića* te u zborniku *Kršni zavičaj* (Drinovci). Pseudonimi: Marija, Via.

Izvor: *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* / Foto: *subotica.info*

Viktorija (Vita) Grunčić (Subotica, 9. 1. 1925. – Subotica, 25. 11. 2011.) bila je učiteljica, pjesnikinja, kulturna djelatnica Hrvata u Subotici. Rođena je u siromašnoj obitelji **Lojzije Bošnjaka** i **Marije**, rođ. **Vrbanović**. Osnovnu školu te građansku školu trgovačkog smjera kod sestara *Naše Gospe* završila je u Subotici, koje joj pomažu u daljnjem školovanju davanjem smještaja u Zagrebu. Tamo je završila prva dva razreda učiteljske škole kao i tečaj za odgajateljice kod sestara *Milosrdnica*, a treći i četvrti razred učiteljske škole je završila u Subotici.

Najprije je učiteljica u osnovnoj školi na Pavlovcu, a 1949. – 56. u Tavankutu. Tamo je sa suprugom **Ljudevitom**, tadašnjim ravnateljem OŠ *Matija Gubec*, bila aktivna u dramskoj, folklornoj, muzičkoj i knjižničarskoj sekciji HKPD-a *Matija Gubec*, zajedno s **Matijom Poljakovi-**

Dani biskupa Ivana Antunovića

Položeni vijenci na spomenik biskupa

Katoličko društvo *Ivan Antunović*, u povodu *Dana biskupa Ivana Antunovića*, organiziralo je u ponedjeljak, 13. siječnja, polaganje vijenaca na spomenik biskupa Ivana Antunovića, u parku kod katedrale sv. Terezije Avilske u Subotici.

Vijence su položili predstavnici KD-a *Ivan Antunović*, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ*, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, UBH-a *Dužijanica* i HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

Podsjećajući na značaj biskupa **Ivana Antunovića** i njegovo naslijeđe, prigodnim riječima obratio se predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Josip Štefković**.

»Hvala vam što ste se odazvali pozivu našeg društva da obilježimo 137. obljetnicu smrti našega hrvatskoga biskupa, pisca i preporoditelja Ivana Antunovića. Vi koji radite u *Hrvatskoj riječi* znate kako je teško napraviti jedan tjednik za tako kratko vrijeme, a biskup je to radio prije 150 godina kao sporedni posao. Veliko je to što je za nas uradio i mislim da je nama to još ipak nedovoljno poznato, osim nekim pojedincima. Zato trebamo raditi na tome da se okupljamo, ne samo na današnji dan, već da nastojimo da i mlađe generacije koje se školuju upoznaju našeg preporoditelja«, naveo je vlč. Štefković.

U okviru *Dana biskupa Ivana Antunovića* u nedjelju, 12. siječnja, u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske služena je svečana sveta misa koju je predvodio vlč. **Nebojša Stipić** u zajedništvu sa svećenicima Subotičke

biskupije, a jučer (četvrtak) u Pastoralnom centru *Augustinianum* održan je XXXIII. *Razgovor* na temu »1100. obljetnica Splitskih crkvenih sabora i početaka Hrvatskoga kraljevstva«.

O važnosti teme za ovogodišnje *Razgovore*, vlč. Josip Štefković je rekao:

»Ova godina je 1100 godina Splitskih crkvenih sabora (bili su i 925. i 928. godine) i početaka Hrvatskog kraljevstva. To svjedoči o tome da je već u to doba Hrvatska bila uređena država u odnosu na neke okolne, da je vojno bila jaka. Dokaz za to je da je bugarska vojska u to vrijeme bila jedna od jačih u Europi, a kralj **Tomislav** ju je potisnuo i nisu više dolazili. U to doba teritorijalna reorganizacija Crkve i biskupija također svjedoči da je Hrvatska bila na višoj razini. Tako je Kninska biskupija stavljena u drugi plan, a dalmatinske biskupije iz primorskih gradova, poput Splitske, su dobile više na važnosti«.

Podsjetimo, Ivan Antunović (Kunbaja, 19. lipnja 1815. – Kalača, 13. siječnja 1888.) bio je kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač tzv. zakašnjelog preporoda među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Ugarskoj, publicist i prozni pisac. Među ostalim, godine 1870. pokrenuo je prve novine u podunavskih Hrvata – *Bunjevačke i šokačke novine* koje su kasnije imale i svoj prilog *Bunjevačko-šokačku vilu*. Zalagao se za uporabu materinskog jezika među bačkim Hrvatima, kao i za kulturni te socio-ekonomski razvoj puka.

I. Petrekanić Sič

Dan škole i proštenje sjemenišne kapele *Paulinum*

Na blagdan Obraćenja sv. Pavla apostola, 25. siječnja, Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište (kolegij) *Paulinum* proslavlja Dan škole i proštenje sjemenišne kapele koja je posvećena sv. Pavlu.

Sv. Pavao apostol jedan je od najvećih crkvenih pisaca, misionara i propovjednika, stoga mnoge institucije nose njegovo časno ime, među kojima je i ova. Tako će 25. siječnja u 10 sati biti svečana sveta misa u sjemenišnoj kapele koju će predvoditi biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas** u zajedništvu s odgojiteljima *Paulinuma*.

Pod svetom misom bit će kratki program u čast sv. Pavla, zaštitnika Gimnazije i Sjemeništa.

.....

Započinje Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana osam je dana ekumenske molitve, koja tradicijski traje od blagdana Katedre sv. Petra do blagdana Obraćenja sv. Pavla, dakle od 18. do 25. siječnja, pod biblijskim geslom: »Vjeruješ li ovo?« (Iv 11, 26).

Molitve i razmatranja ove godine, želeći obilježiti 1700. obljetnicu Nicejskoga sabora i Nicejskoga vjerovanja (325. – 2025.), u žarište stavljaju pitanje koje Isus postavlja Marti u Ivanovom narativu o uskrišenju Lazarovu. Tomu pitanju neposredno prethodi Isusova samoozbjava: »Ja sam uskrснуće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada« (Iv 11, 25-26). Kao primjeren odgovor na Isusovo pitanje »Vjeruješ li ovo?« ovogodišnja Osmiina svim kršćanima nudi Martin odgovor: »Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet!« (Iv 11, 27). Upravo takav odgovor o Isusu dao je Prvi nicejski sabor prije točno 1700 godina.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Darovi na korist zajednice

Ove nedjelje u liturgijskim čitanjima Pavao govori o različitim darovima (usp. 1Kor 12,4-11), a evanđelist Ivan o Isusovom prvom čudu u Kani (usp. Iv 2,1-12). Iako se čini da ova dva svetopisamska teksta nemaju mnogo veze jedan s drugim, ipak ih mi u našem vjerskom životu možemo povezati. Pavao govori o darovima koje Bog daje, a daje ih onima koji vjeruju. Isus čini čudo, ali da bi učinio čudo potrebna je bila vjera i poslušnost onih s kojima je. I danas su mnogi darovi koje primamo, ali da bi Gospodin po nama djelovao u svijetu potrebna je naša vjera.

Mnogi su darovi

Pavao piše u poslanici Korinćanima o različitim darovima koje posjeduju članovi tamo okupljene zajednice. A brojni su darovi resili tamošnje kršćane, kako apostol i nabraja. No, nisu ih dobro koristili. Ti su darovi postali izvor razdora, jer su se vjernici sporili čiji je dar veći i bolji. Koristili su primljene darove da bi se uzdizali kao vrijedniji od ostalih članova zajednice. Zato Pavao napominje: »Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima« (1Kor 12,4-7). Ovom jednom rečenicom on vjernicima poručuje sve što o darovima trebaju znati. Jedan naš Gospodin daje sve darove, koliko god različiti bili. Tako da, iako različiti, svi su darovi jednako vrijedni, jer potječu svi od istog darovatelja. S darovima idu i službe, dakle Gospodin daruje nešto da bi čovjek time služio zajednici, a ne da bi se nad drugima uzvisivao. Tako različitost darova znači različit način služenja. Jer, Gospodin vjernike poziva u različite službe, te ih darivanjem različitih sposobnosti osposobljava za te službe, a sve na veće dobro zajednice i cijele Crkve. Svaka sposobnost ima izvor u Bogu, te ne smije

biti povod za oholost i hvalisanje, jer Bog čini sve u svima.

Svatko je primio nešto od Gospodina, darovi nisu samo za odabrane. Bog prema čovjekovim sposobnostima i sredini u kojoj živi i djeluje, daruje ono što će biti najbolje iskorišteno. Zato znajmo da i sami posjedujemo posebne darove od Gospodina. Ako znamo koji su, trebamo ih iskoristiti na dobro svih, a ne u njima gledati izvor svoje pozicije i ugleda, kako zbog darovanog ne bismo postali oholi. Tako nećemo iskoristiti primljeno, nego upropastiti. Netko možda misli kako nije primio ništa. Treba samo bolje upoznati samoga sebe, ne uspoređivati se s drugima, jer svi smo primili različito. Zamoliti Duha Svetog da nam razotkrije ono po čemu smo posebni, na koji način mi možemo služiti drugima.

Vjera

Da bismo se nadali darovima, moramo živjeti s Gospodinom puni vjere i pouzdanja u njega. Na svadbi u Kani, o kojoj slušamo na misi ove nedjelje, javio se velik problem, nestalo je vina. Marija obavještava Isusa o tome. Iako se čini da on ne želi slušati što mu ona govori, ona dobro zna da Bog ne ostavlja svoje kada su u potrebi. Napominje slugama da učine što god im on kaže, jer je znala da će nešto učiniti. Sluge slušaju Mariju, kasnije i Isusa, koliko god da im se apsurdno učinilo ono što od njih zahtijeva. Marijino povjerenje i poslušnost slugu dovode do prvog čuda koje razotkriva da Isus nije običan čovjek. Naše povjerenje i poslušnost Isusu također dovode do mnogih čuda u našem životu i našoj zajednici. Ali važno je vjerovati kad se čini da nas je Isus ostavio, kao Mariju u Kani, i biti poslušan Gospodinu, ma koliko nam se činilo apsurdno. Tada će se Bog proslaviti u našem životu, a mi ćemo to moći posvjedočiti.

Baština šokačkih crkava u Bačkoj (i.)

Skriveni dragulji Podunavlja

Bilo da se šokačkim naseljima pristupa iz jednog ili drugog pravca, kao prvi vizualni svjedok njihove kulture pokazat će se crkveni zvonici, poput uvjerljivog svjedočanstva pripadanja katoličkoj vjeroispovijesti u mozaiku jedinstvene vojvođanske multikulturalnosti

Stoljećima unatrag zajednica bačkih Hrvata Šokaca razvija se duž meandrirajućeg toka Dunava, od Berega do Plavne, tiho i nenametljivo. Iako povijesni činitelji tokova kolonizacije Šokaca u XVIII. stoljeću nisu ciljano utjecali na to, danas pouzdano znamo da je ovaj kraj u ekološkom, estetsko-pejzažnom, pa konačno i u kulturnom kontekstu jedan od najvrjednijih i najzanimljivijih krajolika Vojvodine. Široki i moćni Dunav snažno je utjecao na prirodne odlike u okruženju sedam naselja tradicionalno nastanjenih Šokcima – Berega, Monoštora, Sonte, Bača, Vajske, Bođana i Plavne. S jedne strane ovih naselja je prostrana, niska i plavna ravnica velike rijeke – potvrđeni centar bioraznolikosti i izvorne prirode, a na drugoj beskrajni pojas oranica i pašnjaka – izvor života kroz odvijanje poljoprivredne djelatnosti. Bilo da se šokačkim naseljima pristupa iz jednog ili drugog pravca, kao prvi vizualni svjedok njihove kulture pokazat će se crkveni zvonici, poput uvjerljivog svjedočanstva pripadanja katoličkoj vjeroispovijesti u mozaiku jedinstvene vojvođanske multikulturalnosti.

Bereg

U baroknoj crkvi sv. Mihovila u Beregu čuva se vrijedno djelo slikara **Franca Falkonera**. Ovaj poznati član slikarske obitelji iz Budimpešte naslikao je 1792. godine sliku na glavnom oltaru, o čemu svjedoči i natpis u donjem desnom kutu. Slika u baroknoj razigranosti i kaotičnom pokretu brojnih likova prikazuje borbu između svetog Mihaela i palih anđela. Zanimljivo da je Falkoner iste godine dobio angažman da izvede sliku i na glavnom oltaru crkve u Sonti. Međutim, ta slika je kasnije prošla kroz prekrajnja i izmjene koje su joj uskratili izvornost. Osim Falkonerovog djela na glavnom oltaru, u crkvi u Beregu su još i slike *Pieta* i *Raspeće Kristovo*. Obje slike se nalaze na desnom bočnom oltaru. Dok je prva djelo **Johana Georga Baadera** iz 1794. godine, druga je rad nepoznatog autora. Na bočnom oltaru s lijeve strane je slika *Sveti Josip i Isus Krist*, rad **Mathiasa Hanischa** iz 1796. godine. Haniš se kao Slovak, rodnom iz Praga, konačno iz Trenčina doselio u Sombor oko 1793. godine. Tijekom rada u višedesetljetnom trajanju ostavio je svoja djela i u drugim župnim crkvama. Na zidu je još jedna slika istog umjetnika i iz iste godine – *Sveti Ivan i Pavao*. Ovu

Mathias Hanisch: Sveti Josip i Isus Krist, Bereg

zavjetnu sliku poručili su vjernici Berega pošto je grom godinu ranije zapalio dvadeset kuća u ovom mjestu. Konačno, potpuno iznenađujuće i jedinstveno za ovu i ostale šokačke crkve, dvokrilna vrata prema koru su oslikana motivom čuvara Kristovog groba. Povjesničar umjetnosti **Dušan Škorić** ove slike pripisuje, također, Hanischu.

Monoštor

U crkvi sv. Petra i Pavla u Monošturu Mathias Hanisch je naslikao oltarnu sliku, koja je kasnije preslikana. Slika *Bogorodica s Kristom i svetim Antunom* na desnom bočnom oltaru ima zanimljiv žanr moment – čovjek koji proviruje kroz vrata iznenađen je scenom dok svetac ljubi Kristovu nogu. Slika je djelo nepoznatog autora, najvjek-

Mathias Hanisch: Sveti Petar i Pavao, Monoštor

rojatnije s kraja XVIII. stoljeća. Zatim su u ovoj crkvi još i slike: *Biskup pred kojim su bogalji* (1812.), *Bogorodica s Kristom* (kraj XVIII. stoljeća), kao i *Krštenje Kristovo*. Posljednja je djelo somborskog slikara **Lajoša Štajnera** (1893.).

Nepoznat autor:
Bogorodica s Kristom i svetim Antunom, Monoštor

Sonta

Katolička župa sv. Lovre u Sonti datira čak iz 1383. godine. Sončanski atar je jedan od najprostranijih u Vojvodini, sa širokim izlazom na Dunav, ima brojne rukavce, bare i rit, koji danas, pomalo i nepravедno, zovemo Apatinskim ritom. Povijest Sonte je suštinski povezana s ovakvim okruženjem, u kome se, prije preseljenja na današnju lokaciju, selo nalazilo na jednoj uzvišenijoj reljefnoj gredi i znatno bliže Dunavu. Ova greda je, zbog opkoljenosti vodom s triju strana, bila pravi poluotok u ritu s nekada znatno više vode, dok se na južnoj obali tog poluotoka nalazila crkva sv. Lovre. Opisani položaj precizno se i danas može pratiti na kartama Prvoga vojnog premjera (1763. – 1787.) iz vremena Austrijskog carstva. Skoro da se približno kraj perioda nastanka ovih karata poklapa s trenutkom u kome je već spomenuti Franc Falkoner naslikao oltarnu sliku za crkvu sv. Lovre u Sonti (1792.). Bitne izmjene na slici nastale su 1822. godine, kada je za njeno doslikavanje angažiran apatinski slikar **Anton Tordi**. Napokon, sliku je potpuno preslikao **Nandor Kujundžić** 1933. godine. Od Falkonerovog originala ostala je samo kompozicija. Tordi je autor i slike *Sveti Ivan Nepomuk*, na jednom bočnom oltaru, koju je naslikao iste 1822. godine. Sveti Ivan Nepomuk je zaštitnik i od poplava s kojima je Sonta zbog svog geografskog položaja imala složeno iskustvo kroz povijest.

prof. dr. sc. Vladimir Stojanović

Izvor: *Nova riječ*

Anton Tordi: Sveti Ivan Nepomuk

HKUD VLADIMIR NAZOR

91. Velika bunjevačka - šokačka prela

HRVATSKI DOM, SOMBOR

1.3.2025.

TS Fijaker, Osijek
TS Biseri, Subotica

BOGATA TOMBOLA I VEČERA

Okupljanje od 19 sati.
Početak programa u 20 sati.

Cijena ulaznice 3.200 dinara

Informacije i prodaja karata:
HKUD Vladimir Nazor
od 18-20 sati

Informacije: 025 416019 ;
060 758 9002 ; 064 6590715

Kola za kolma

Godine 2024. po treći put je u Sonte obnovit običaj povorke kola sa upregnitima konjima na poklade. Osobe koje su spominjale taj običaj, bile su rodite dvadeseti i trideseti godina XX. vika. Trajo je sve do rani šezdeseti godina istoga vika. Običaj se sprovedo i u božićne blagdane i na Novu godinu.

Prija su Sončani najviše otranjivali konje za radit u polju. Ako gazda koji je imo makar malo zemlje, ni mogo izdržavat dva konja, imo je ma jednoga koji se prezo u zapregu. Kola su bila o' drveta i zvala su se »vatrena kola« po točkovima koji su bili isto o' drveta, al su imali šinu koja ji je štitila od aranja. Kad su taki točkovi naišli na kamen po putu, ispod nji su frcale iskre, pa su kola prama tomu dobila ime vatrena kola.

Na Božić, Novu godinu i na poklade posli svečanoga ručka, posli podne, puno nji koji su imali konje i kola, prezali su ji, natovarili na nji momke i divojke, mlade vinčane, bandu (svirače) i jedni za drugima, kola za kolma u povorke obilazili cilo selo. Oglavlja konja su uredili sa »sitnim cvitom« (asparagusom) i ružicama od crvenoga i roznoga krep papira, a listove od zelenoga. Na ogrlja su obišali zvonca i na stranu konja koja se vidi obišljali posvećane tarke od srvijana. Kola uredili sa čilimima na sidala. Svaka taka zaprega je nosila po noliko mladi parova koliko su kola mogla primit. Oni su pivali i igrali na kolija kroz cilo selo. Nisu se nigdi zaustavljali ko danas, što na pojedini

mista malo štogoda labrcnu i popiju koju čašicu. Možda su jake zime sprečavale da se dužje zaustavljaju.

Šokci u Sonte su slabo jašili konje, čak nemu ni rič za »jahanje«, a nemu ni u svojem divanu slovo H. Konji su se jašili na grožđe-bal, kad je konj išo vetrenaru (ako nije bijo jako bolestan) i kad se kobila vodila ždripcu, mada je i to bilo ritko. Najviše su se konji vodili. Gazda je konja uvatijo za ular i pišice išo nuž njega tamo di je tribalo. Ako se konj jašijo, smoto se manji pokrovac, pa metnijo na konja misto sedla. Pokrovac je ručno otkano, brun-dato (grubo) pokrivalo za konje, a u grožđe balu su se metalili novi čilimci ko sedlo. Sedlo je ritko vidito u Sonte, jedino su ga imali redari u grožđe balu.

I lane i ve godine, zaprege su se najpri okupljale u popinomu dvoru nuz crkvu sveti Lovra. Najpri je velečasni **J. Kujundić** posvetijo zaprege, a onda su svi zajedno jedni za drugima krenili u obilaženje sela. Bilo je lipo, veselo i neobično vidit povorku urediti zaprega kako idu selom. Možda će se sitit učesnici voga običaja i za Božić i Novu godinu, ko što su radili Šokci (danas niko više nije zno reč jesu li i pripadnici drugi naroda bili učesnici u ovom običaju) u Sonte i prija.

Na slike vidimo zaprege u pripreme na poklade 2024. godine. Skupili su se i čeku ostale učesnike.

Ruža Silađev

Zimski kviz

Vjerujem da ste sve ovo već čuli ili učili u školi, ali valja se podsjetiti i zabaviti. Možete od ovoga napraviti i obiteljski kviz i to tako da jedna osoba postavlja pitanja, a ostali pišu na papiriće odgovore. Onaj tko ima najviše točnih odgovora dobiva prvo mjesto. A nagrada? To je bar lako, prilagodite je mogućnostima. Može dobiti kolač, neku grickalicu, dodatni slatkiš ili je jednostavno tog dana oslobođen spremanja, iznošenja smeća... Ideja ima puno, a ako imate oko sebe dobro društvo, zabava je zagarantirana.

1. Kog datuma završava zima?

- a) 21. veljače
- b) 21. ožujka
- c) 18. ožujka

2. Koje godišnje doba prethodi zimi?

- a) proljeće
- b) ljeto
- c) jesen

3. Koje godišnje doba nastupa poslije zime?

- a) ljeto
- b) jesen
- c) proljeće

4. Koja su obilježja zime?

- a) opadanje lišća i vlaga u zraku
- b) niske temperature i snijeg
- c) sunce, grmljavina i pljuskovi

5. Kakvi su po trajanju dan i noć prvog dana zime?

- a) dan je najkraći u godini
- b) nema noći prvog dana zime
- c) dan i noć traju jednako dugo

6. Kako se naziva pojava prvog dana zime, kada je dan najkraći u godini?

- a) sila teže i gravitacija
- b) suncostaj ili zimski solsticij
- c) ravnodnevnicu ili ekvinocij

7. Što se tijekom zime događa s biljkama?

- a) biljke sazrijevaju
- b) biljke se suše
- c) biljke miruju

8. Koje drveće je zimzeleno?

- a) drveće koje raste samo zimi, i naziv mu kaže
- b) drveće kojem zimi opadne lišće
- c) drveće koje je i zimi zeleno

9. U zimzeleno drveće spadaju:

- a) ariš, jela i čempres
- b) orah, gelegunja i jela
- c) tuja, javor i smreka

10. Zašto neke životinje spavaju zimski san?

- a) da bi odmorne mogle loviti druge životinje
- b) da bi sačuvale energiju i preživjele zimu
- c) da ne bi pojele sve zalihe hrane

11. Koje životinje spavaju zimski san?

- a) medvjed, jež, vjeverica
- b) miš, lisica i žaba
- c) vjeverica, roda i zec

12. Zimske prirodne pojave su:

- a) kiša, tuča i magla
- b) duga i kiša
- c) snijeg, mraz i inje

13. Što je snijeg?

- a) smrznuti prah iz oblaka
- b) kapljice vode
- c) kristalići smrznute vode

14. Na kojoj temperaturi najčešće pada snijeg?

- a) na oko 10 stupnjeva
- b) oko 0
- c) samo kada je više od -10

15. Kojeg promjera i veličine su snježne pahuljice?

- a) 5-10 mm
- b) 1-2 cm
- c) nisu vidljive ljudskim okom

16. Što najčešće djeca prave od snijega?

- a) iglo
- b) otoplenu vodu
- c) snjegovića

17. Koja prirodna pojava zimi osli-kava prozore?

- a) mraz
- b) magla
- c) sunčeva svjetlost

18. Koji su zimski sportovi?

- a) skijanje, sanjkanje i veslanje
- b) skijanje, sanjkanje i nordijsko ho-danje
- c) skijanje, sanjkanje i nogomet na pijesku

19. Što automobili moraju zimi ko-ristiti?

- a) ceradu za zaštitu od snijega i leda
- b) krovni nosač za opremu za skija-nje
- c) zimske gume

20. Koji period tijekom zime djeca najviše vole?

- a) kada su snijeg, Božić i raspust
- b) kada tijekom praznika treba čitati lektiru
- c) kada počne drugo polugođe

Točni odgovori: 1. b; 2. c; 3. c; 4. b; 5. a; 6. b; 7. c; 8. c; 9. a; 10. b; 11. a; 12. c; 13. c; 14. b; 15. b; 16. c; 17. a; 18. b; 19. c; 20. a.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Iva Drobac**

IDEM U ŠKOLU: **OŠ Matko Vuković, Subotica – 4. razred**

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: **glazbena škola, klavir**

VOLIM: **igrati se društvenim igrama**

NE VOLIM: **svađu**

U SLOBODNO VRIJEME: **odmaram se**

NAJ PREDMET: **likovno**

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: **ne znam još**

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU O DAVANJU SUGLASNOSTI NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 14. 1. 2025. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-129/2024, kojim se daje suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja objekata kompleksa asfaltne baze na Bikovu«, na katastarskim parcelama br. 166 i 103/9 K. O. Bikovo, Subotica (46.00022°, 19.68047°), čiji je »VOJPUT« d.o.o., Đure Đakovića br. 10, 24000 Subotica.

Protiv ovog rješenja nositelj projekta može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u roku od 30 dana od dana prijema rješenja, a zainteresirana javnost u roku od 30 dana od dana objavljivanja obavijesti o donijetom rješenju u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje i u studiju na koju je dana suglasnost može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 21. 1. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Male stvari, velike priče

Država bez zemlje

Primijetila sam da me mnogo žustrije inspiriraju loše priče i neka razočaranja u ljude ili je točnije da je u posljednje vrijeme više takvih, pa imam i više razmišljanja na takve teme. Ovog tjedna nisam raspoložena posvetiti pažnju lošim pričama zbog svog bića. Želim mu pružiti njegu i ušuškavanje. U to ime, za početak teksta dijelim nešto što me jako raznježilo koji dan prije Nove godine. Bila sam u jednoj drogeriji i čekala u redu kako bih kupila lijekove za prehladu koja me mučila. Ispred mene je bio jedan beskućnik. Neugledno obučen, s iskidanim rancem i vidljivim odsustvom higijene. U ruci je imao dvije novčanice od tisuću dinara i rekao je da je došao po dioptrijske naočale. Ljubazna zaposlenica ga je pozvala da izabere, ali je on rekao kako nije važno, samo da su jedan i pol. Htio je što prije otići. Međutim, ona mu je prijateljski prišla i pozvala ga da ipak proba i pogleda se u ogledalo. Ne baš rado, više nekako postićeno, otišao je s njom, a kad je stavio naočale na lice i pogledao se u ogledalo, u čijem se odrazu ubrzo našla i ona nasmijana, razvukao je takav osmijeh na lice da ja to skoro nisam vidjela. Smijali su se zajedno. Okrenuo se prema nama ostalima, kada je krenuo prema kasi da plati izabrano, i podario nam svima radostan osmijeh. Ja sam se rastopila u osmijehu toliko da su mi krenule suze radosnice. Doslovno su tekle tako da sam se i sama zbunila. Izletjela sam iz drogerije bez lijekova, da nitko ne bi pridavao važnost mojim suzama i prekinuo radost koja se u trenutku razvila s lica jednog beogradskog skitnice.

Nevjerojatno je koliko male stvari mogu obilježiti trenutak, dan, dane, kraj godine i početak jedne nove. Zato upravo malim stvarima posvećujem ovoj tjedno pisanje i vodim nas pravo u najmanju državu na svijetu koja je manja od nogometnog terena i u kojoj živi samo troje ljudi. Dobro, ovdje prvo moram razjasniti da ne bude zabune. Najmanja država na svijetu, priznata, je Vatikan, s površinom od pola kvadratnog kilometra. Dalje, ono što je isto netko mogao čuti je samoproglašena suverena država u Nevadi, koja tvrdi da je u ratu s Njemačkom već 40 godina, iako ima samo 30 stanovnika. Ali, država o kojoj ja želim pisati, jer me impresionira lokacijski prije svega, je jedna »država« koja izaziva znatiželju ljudi. Kneževina Sealand nije priznata država u pravom smislu, već mikronacija – mala teritorijalna tvorevina koja se deklarira kao suverena država, iako nije priznata od međunarodnih tijela.

Sealand je mikronacija koja se nalazi na maloj platformi u Sjevernom moru, oko 12 kilometara od obale Velike Britanije. Ova platforma, poznata kao Roughs Tower, izvorno je bila pomorska vojna platforma koju je

britanska vojska izgradila 1942. godine tijekom Drugog svjetskog rata kao obrambenu točku protiv njemačkih napada. Osnovao ju je **Peddy Roy Bates** 1967. godine i početno je služila za emitiranje piratskih radio signala, što je izazvalo sukobe s rivalskim stanicama, uključujući i incidente s benzinskim bombama. Bates je proglasio Sealand neovisnim, tvrdeći da je izvan britanskih teritorijalnih voda, što mu je omogućilo da stvori svoj suvereni entitet.

Iako je Sealand proglasio neovisnost, britanske vlasti nikada nisu službeno priznale njegov suverenitet. Sealand je stoga nepriznata mikronacija, ali je stekao određenu pažnju i medijsku popularnost. Ova mikronacija ima organiziranu unutrašnju administraciju, izdane vlastite novčanice, putovnice, a postoji i službeni »vladar« i »kraljevska obitelj«. Također, mikronacija ima crvenu, plavu i žutu zastavu, te koristi krunu kao simbol moći.

Sealand nema veliku ekonomiju, no bila je poznata po tome što je nudila prostor za »digitalna prebivališta« ili hosting usluge, a čak su se pojavile i ponude za prodaju »prostornih teritorija« na internetu.

I na kraju, iako je Sealand vrlo mali i nudi ograničene resurse, još uvijek postoje podrška i entuzijasti koji vjeruju u njegovu ideju kao nezavisne mikronacije. Sealand je jedan od najpoznatijih primjera mikronacija koje koriste kreativne i neobične pravne načine kako bi stvorili vlastite entitete van službenih granica.

Gorana Koporan

Foto: www.facebook.com/PrincipalityOfSealand

Svjetsko prvenstvo u rukometu za muškarce

Hrvatska u boju za odličja

Iako to možda malo pretenciozno zvuči, nakon svih proteklih sušnih rezultatskih godina, hrvatska muška rukometna reprezentacija je ipak u širem krugu favorita za osvajanje jedne od medalja. Kao jedan od domaćina, uz Dansku i Norvešku, sastav koji predvodi Islandanin **Dagur Sigurdsson** mogao bi, uz ogromnu

toga će tri najbolje plasirane reprezentacije iz svake skupine izboriti plasman u sljedeći krug natjecanja. Formiraju se četiri skupine po šest momčadi iz kojih će dvije najbolje plasirane izboriti plasman u četvrtfinale. Bodovi osvojeni u prvom dijelu s reprezentacijama koje su izborile prolazak se prenose. Hrvatska bi, prema očekivanoj projekciji, u drugom krugu mogla igrati u IV. skupini u kojoj se spajaju momčadi iz G i H skupine (Zagreb).

foto HINA/ Admir BULJUBAŠIĆ

Hrvatska

U neposrednom susretu svoga premijernog nastupa na rukometnom mundijalu Hrvatska je odigrala dva prijateljska ogledna susreta protiv Sjeverne Makedonije i Slovenije, momčadima s kojima bi se trebala i službeno susresti u drugom dijelu natjecanja na SP-u. Zabilježene su dvije pobjede, ali i viđena dva posve suprotna lica momčadi koja uvijek stremlje prema vrhu svjetskog rukometa. Ogled protiv Makedonaca (27:25) pokazao je nekoliko očevidnih slabosti, kako u obrani tako i u napadačkoj realizaciji, ali je zato generalka protiv Slovenaca (33:25) bila posve suprotna stvar. Momčad je zaigrala na očekivanoj kvalitetnoj razini i ako tako bude i tijekom prvenstva, onda ne bi trebalo biti nikakvih problema sve do polufinala.

podršku s tribina prepune zagrebačke *Arene*, nadvisiti svoje objektivne mogućnosti i razveseliti cijelu rukometnu naciju. Momčad je kompletna, svi su izrazili spremnost za boj do posljednjeg atoma snage, a kvalitetu, s kojom nesporno igraju za ponajbolje europske klubove, imaju bez ikakve sumnje.

Rukometni mundijal

Prema trostrukom domaćinstvu Hrvatskoj su pripale kvalifikacijske skupine C (Poreč), D (Varaždin), G i H (Zagreb). Svoj prvi susret na ovom SP-u domaćin je odigrao u srijedu navečer (15. siječnja) protiv Bahreina (rezultat će biti poznat kada budete čitali ovaj tekst), a danas (petak, 17. siječnja) slijedi susret s Argentinom. Posljednji duel prvog dijela natjecanja i svojevrsni derbi ove skupine Hrvatska će odigrati u nedjelju, 19. siječnja, protiv Egipta. Prema mundijalskom formatu, nakon

la. Naravno, sve je ovo tek zagrijavanje pred duele nakon kojih neće biti popravnog pa zato ne treba biti niti krajnje kritičan. Susreti protiv Bahreina, Argentine i Egipta bit će najbolji pokazatelj stvarne snage ove generacije najboljih hrvatskih rukometaša koju će predstavljati: **Kuzmanović, Pešić, Duvnjak, Šoštarić, Šimić, Srna, Pavlović, Maraš, Mamić, Cindrić, Mandić, Grahovac, Martinović, Šušnja, Šipić, Glavaš, Lučin i Klarica.**

D. P.

Oproštaj Duvnjaka

SP u Hrvatskoj bit će ujedno i posljednji nastup **Domagoja Duvnjaka**, kapetana Hrvatske koji za reprezentaciju Hrvatske kontinuirano igra još od 2008. godine.

KOŠARKA

Poraz Spartaka

Pomalo neočekivano košarkaši *Spartak Office Shoe*-sa poraženi su na svom parketu protiv *Derby Student*-

skog centra (79:89) iz Podgorice. Poslije 16 odigranih ligaških susreta Subotičani se nalaze na šestom mjestu s 25 osvojenih bodova (9 pobjeda i 7 poraza) koliko ima i sedmi *Zadar*. *Split* s 22 boda (6-10) i *Cibona* s 18 bodova (2-14) nalaze se na jedanaestom, odnosno petnaestom mjestu tablice ABA lige.

Foto: HINA/ Damir SENČAR

TENIS

Australian Open

Na prvom Grand Slam turniru ove sezone, Australian Openu koji se igra u Melbourneu, u pojedinačnoj konkurenciji nastupa četvero hrvatskih predstavnika. Boje muškog tenisa brani **Borna Ćorić**, dok će u konkurenciji dama igrati **Donna Vekić**, **Jana Fett** i **Petra Martić**. U igri parova, već standardno, nalaze se **Mate Pavić**, **Nikola Mektić** i **Ivan Dodig**.

POGLED S TRIBINA

Zimski prijelazni rok

Sve do 17. veljače hrvatski nogometni klubovi moći će trgovati u tzv. zimskom prijelaznom roku koji ove godine kalendarski traje veoma dugo, čak dva tjedna duže nego u najjačim europskim ligama. Prilika je to da se svi pretendenti za osvajanje naslova prvaka dodatno igrački osnaže i s novom krvi krenu prema željenom cilju. Naravno, kao najveći i financijski najjači hrvatski klub i ovdje puta je *Dinamo* u centru »cro merkata«, jer *modri* su u deficitu sedam bodova iza vodećih *Rijeke* i *Hajduka*. Procijenjena vrijednost momčadi im je 78 milijuna eura, dok *Hajduk* s 48 i *Rijeka* s 34 milijuna daleko zaostaju. Naravno, to su trenutačne vrijednosti koje se nakon sredine veljače mogu i vjerojatno hoće znakovito promijeniti. *Dinamu* nesporno trebaju pojačanja, a pored novog trenera **Cannavara**, novi u momčadi je **Galešić** (stigao iz *Rijeke*), te **Rog** koji je produžio svoju posudbu do kraja sezone. *Hajduk* je otpustio tri inozemna nogometaša (**Moufi**, **Dajaku** i **Benrahoua**), a gotovo

je izvjestan povratak dva nekadašnja »bila tića« (**Šego** i **Mlakar**). Što se *Rijeke* tiče, ona je već potpisala **Škorića**, nekadašnjeg reprezentativca i kapetana *Osijeka*. Do konca zimskog mercata ima još punih mjesec dana i tek smo na početku nogometne burze u kojoj bi se moglo zavrtnjeti i neko mnogo zvučnije ime. Ulog je šampionski naslov, a kandidata su tri!

D. P.

Foto: HINA/ Damir SENČAR

Umotvorine

- * Dva najjača ratnika su vrijeme i strpljenje.
- * Ljudska zloba uvijek dolazi od nemoći.
- * Sve što ode od tebe, šutni da ode što dalje.

Vicevi, šale...

- Kako se kaže kad je sve dobro?
- Halucinacije.

Prometni policajac zaustavlja auto zbog brze vožnje:

- Vozačku i prometnu, molim.
- Joj, nemojte me kazniti, ja sam učiteljica.
- Uuuuu, dugo sam ovo čekao! Sad ćete lijepo napisati 200 puta »Nikad više neću voziti brzo!«.

Aforizmi

- * Najveći zatvor u kojem ljudi žive je strah od mišljenja drugih ljudi.
- * Pošten čovjek će uvijek biti nepošten u očima pokvarenih ljudi.
- * Nitko nije hladniji od onog koji je odlučio da više ne gori za druge.

Vremeplov – iz naše arhive

Veliko prelo, 2006.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Bunjevačko vino i car

Nije to uvijek tako bilo da je za Bunjevca brazda bila Bog i život. Naši stari su sablju nosili, didovinu čuvali od Turaka.

Kažu: sabljom ore, sabljom vinograd riže, nadžakom kopa zemunicu i grob – to je bio život Bunjevaca. Nije bilo slade ni mirisa – meso su ili, vino pili, a ne ma koje već samo crveno, jel se ono u krv pritvara. U vodi se samo umivalo. Jel čudo onda što se posli svatova i prela vino kupovalo iz drugi sela, makar je oko Subatice toliko vinograda!

Ko je tio da za Uskrs ima svog vina, taj je moro čuvat.

Jedared baš u proliće stigo glas da će car svetkovat niku veliku svetkovinu i želi znat koje vino je najbolje u ciloj carevini.

Kad je tako, nosiće se vino iz Subatice. Okup će bit baš na Vodeni ponediljak. Tri delije natovarile svaki po čobanju dobre kadarke. Došli su u Beč, pridali čobanje i čekaju šta će bit.

– Šta smo mi Bogu skrivili da baš nas izaberu za ovaj poso – tuže se oni jedan drugom. – Za polivanje čuvali, od usta otkinili ove poslidnje čobanje, pa sad nek sušimo na Vodeni ponediljak.

Oni ni ne klape zašto car želi znat koje je vino najbolje u njegovoj carevini, pa se zavukli u budžak i čekaju kad će se sve to svršit, pa da dobiju natrag svoje čobanje i razgale dušu kadarkom.

A car zašo pa lizne jedno, lizne drugo vino što su naneli sa svi strana, dok nije došo do čobanja. Tu je al povuko i ni brkove nije otro već i nji obliziva.

Carski podrumdžija ne leti al skoro ne dodiriva zemlju, tako trči da nađe delije koje su donele to vino: Grli on tri bunjevačka glođe ko da se on rodio pod srićnom zvizdom i kaže:

– Ljudi, radujte se: car je izabro vaše vino. Žurite kući i javite: car ne pita pošto je već kupuje hiljadu akova, ni kap manje!

On se raduje, al se čudo iznenadio kad su se ona trojca počela češat iza uva ko da su uvaćeni u šteti.

– Šta je, ljudi, vi se ne radujete što se caru najviše dopalo vaše vino?!

– Ko se tom ne bi radovo, al di ćemo mi kod subatički Bunjevaca nač i jedan akov – a ne hiljadu – kad sve popiju! Da znaš, lipi naš gospodar: nije se još rodio čovik koji bi i litru kupljenog vina izno iz subatičkog atara. Pa još u ovo vrime kad i loza počima plakat za lanjskim vinom!

Kad je carski podrumdžija čuo taj divan, borme se i on počeo češat iza uva, pa ne zna je l bi krenio el osto.

– Dobro, ljudi, a šta da kažem onda caru? – jedared će od puste nevolje.

Tri glođe se pogledaju, češu iza uva, očima će jedan na drugog, dok se jedan nije skanio i izlanio:

– Znae šta, gospodar: naš lipi, kažite Vi caru da od one tri čobanje proda nama trojci bar jednu, a mi plaćamo dvostruke novce.

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke, 1958.

Rič po rič

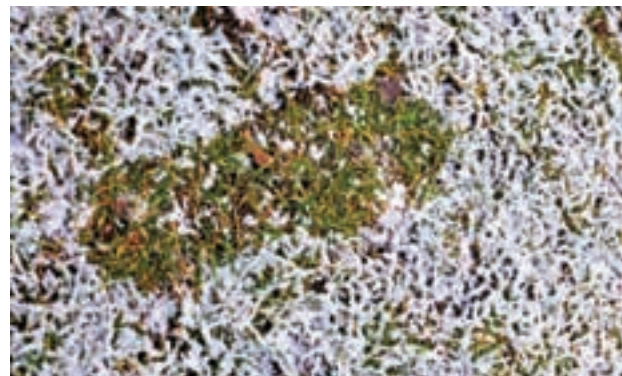
Piše: Željko Šeremešić

Ope, ope... i ope

Pristala škula a ja se već dosađivam. Dok bilo škole odviše mi se teško bilo ujutro dić a sasam se već izdovoljio spavanja. Baka Janja javila da dolazu i to prija podne. Uranio, ručo pa čekam. Prva unilazi još zgrbita baka Janja. Objašnjava mi kako već ne može cili dan slušat njezine u kuće pa se morala maknit digod. Ope mi donela kesu paprenog šećera. Unilazu i druge. Posidale. Strina Evča započinje: »Baka Janjo vama ni vrag ne može naškodit a kamo l kaka bola. Ta ozdraviće vam krste, bićete ope ko divojka«. Baka Janja se vata za krste pa odgovara: »Evča, ništa više ni ko prija. Kad dođeš uve godine vidićeš. Mal, mal pa ti vatu kake bole. Jedna prođe druga dođe. I tako ope i ope. I onda tu ope ima i ovo, ako se žališ ne valja, ako se ne žališ ope još gorje. Ko već nama starijima viruje. Svi divanu da j to do godina. E baš i ni sve do godina ima i do lika. Tribaš imat sriće da ima lika za tebe. »E to sam ti tila pitat Janjo, za to što si sade rekla za lik. Niki dan sam slušala nanom sokočalu od televizije da j zavu kako kažu 'demokraciju' biranje glavni lik. Da ako dobro izbirnemo onda j to lik za sve. E sade mi kaži Janjo oće l ovo što smo sade ope izbirnili bit lik? Ta cile prošle godine stalno bilo nikako biranje. Koda j bilo juče pa sade evo ope. Ta znate di j bilo biranje? Znate na šta mislim? Znate koga smo niki dan birali, koga smo izbirnili? Izbirnili glavnog kako b rekli. Al sam da kažem kurtala bilo već i biranja. Ta triba to odjedanput sve izbirnit a ni mal mal pa svađanija od biranja. Ta to j sam troška praviti«, baka Marica će. Ope strina Evča divani: »Čeljadi, pa šta se mi imamo brinit jel kaku sikiraciju imat što se tamo ope kogod izbirnio? Čeljadi, ta mi živimo vamo a ni tamo«. Baka Janja zinit ni stigla a baka Manda ju pritekla: »Evča. Ja kad tebe slušam više neznam čija s. Poznajem tvoje dva kolina unatrag a za one još starije sam čula šta divanu čiji su. Svi od tvoji su jedno al bome ti si se odmetnila koda. Na koga si se ti bacila? Kad triba vamo birat trčiš, leti cila kuća, petama u dupe udarate. A kaj onamo dobila cila kuća znaš već šta pa možete komotno putovat a bome jedni brez po muke i radit it na taj truli zapad onda dobro. E sade kaj ope tribalo it birat kod nas onda se praviš grbava. Onda divaniš da se ko ne triba mišat. Dala b ja vama. Svi da vratite što ste dobili, otet ako triba. Znaš šta mislim Evča?«. Bome strina Evča ni da pisne. Dalje će baka Manda: »Ja, da j svakog miseca ope kako biranje kod nas, ja b išla. Za koga š neg za svoje«. Dočekala red baka Janja da ope rekne: »Marice moja dobro si pitala, ta to što smo ope birali i izbirnili tribo bi bit lik. Ta znaš da se sve zna više jel manje i pokvarit kad prođe vrime na pa ope triba ličit. Ako ni valjalo napraviti da ope valja. E sade će ope vrime pokazat jel smo pravog izbirnili. Jel lik pomogo jel nije«. I baka Tonka namišća Maramu, diže se pa sva važna: »Sve j to lipo čeljadi al ja baš odviše i ne virujem ute sve likove. Naizbirala sam se u životu. I ope, i ope ću ako bude zdravlja. Sam se bojim da to ni ko ono kad ker vata buve u repu jel ono kad ide ona oko duda. Ker buvu ne uvati a ova ne zna zašto ide oko duda«. Ja se uvo baš i ne razumim al kako divanu izgleda da j cili život tako napraviti da sve ide na ope, ope... i ope.

U NEKOLIKO SLIKA

Zima u tragovima

Gra sa zaprškom

Grah je nekada bilo jelo koje se često kuhalo. U većini obitelji jednom tjedno. Posni grah, grah s koljenicom, *papula*.

Sijao se bijeli, žuti i šareni grah. Najčešće u kukuruze i puštao da se penje na stabljiku kukuruza. Sazrijevao je prije kukuruza, tako da se čupao prije berbe. S lozom se nosio kući, širio na dvorište, gdje se sušio, zatim mlatio velikim vilama za repu, prosijavao na vjetru kroz velika sita, sve dok se nisu očistili ostatci mahuna i zemlje.

Grah se čuvao u platnenim vrećama. Prije kuhanja još jednom se probirao.

Sastojci:

oko 350 grama bijelog graha
dimljena koljenica
malo domaće dimljene slanine
3 veće glavice crnog luka
2 češnja češnjaka
3 srednje mrkve
1 korijen peršina
sol
papar
brašno
paprika
voda

Priprema:

Grah potopiti u vodu večer prije kuhanja. Voditi računa da bude dovoljno vode, jer će grah nabubriti i upiti vodu.

Dimljenu koljenicu prokuhati u vodi kako bi omekšala i ispuštala sol da grah ne bude previše slan. Prokuhana koljenica može se satarom izrezati s kostima ili samo nožem skinuti mesnati dio s kožom. Umjesto dimljene koljenice može se grah kuhati i s dimljenom butkicom, dimljenim rebrima.

Luk narezati na kocke, a mrkvu i peršin na kolutove. Grah ocijediti i s povrćem staviti u dublji lonac, dodati koljenicu i slaninu narezanu na kriške, naliti vodu i staviti na vatru. Tijekom

kuhanja probati, a ako je potrebno dodati još soli, malo papra. Ako volite ljutinu, može se dodati suha ljuta papričica.

Računa se da će se grah morati kuhati nekoliko sati, ali ni približno onoliko koliko su se nekada kuhale domaće sorte graha.

Dok se grah kuha, veću glavicu luka izrezati kao kada se priprema za rezanje na kocke. Tamo gdje je zarezano, razmaknuti i dobro posoliti luk. Ostaviti 10 do 15 minuta da odstoji. U čistu krpu uviti luk i na dasci ga dobro dlanom izgnječiti. Staviti u činiju i luk je spreman za služenje. Na masnoći propržiti tri jušne žlice brašna, dodati jednu i pol jušnu žlicu sitne paprike, sve kratko još držati na vatri mijesajući. Gotovu zapršku lagano sipati u grah koji polako ključa. Smanjiti vatru i još nekoliko minuta ostaviti da se prokuha.

Ono što se ne pojede može se za naredni obrok kao grah na luku.

U široj šerpi se na masnoći proprži veća glavica luka rezana na sitne kocke. Doda se jedna ili dvije jušne žlice brašna i jušna žlica paprike. Sve se još malo proprži i na to ulije grah. Na laganoj vatri prokuha se dok ne baci »ključ«, ali paziti da vatra bude lagana da ne zagori. Grah na luku ima poseban pikantan okus i gustinu.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Hrvatski kulturni Centar
"Bunjevačko kolo"

Cro
Fond
POSREDOVANJE

Veliko prelo

Tehnička škola "Ivan Sarić", Trg Lagara Nešića 9, Subotica
25.1.2025.

*Ansambl Ruže
Klapa Kampanel
Neno Belan & Fiumens*

Prodaja ulaznica:

TKC "Bunjevačko kolo", Preradovićeva 4, Subotica

Informacije od 8 do 14 sati:

024/555589 ili 064/6590829

